

СПОРТ

ПалгІай тхэквондисташа дакѡ
лаьцар Черкескерча яхъашка

16

ЗОКХ

Кхерамзлен хъалаца
дувзаденнараш
бегашца дІадерзадар

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№3 (12730)
Наджгоанцхой
бутт,
29 ди, 2026 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

ТИЕМА СИЙЛЕ

Доарахошка, цар
дезалашка хъожаш ба
Илдарха-ГІалий тІа

4

ЛОРАДЕ, ЛАРХІА

Гишлошцара
мониторинг,
инвентаризаци
дІахъош ба мехка

5

ЛИТЕРАТУРА

ПалгІайче дагалаьцар
цІихеза йоазонхо
Чакхенаькъан Сагид

6

ДЕШАР

Ишколай столовешка
кара ахча доаца хъал
юкѡедаккха лаьрхІад

12

ЮРТБОАХАМ

ПалгІайчен гурахъа
дІадувча ялато гІадвуг

13

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Мехка хъаьший

Вай мехка тІалатташ бола туристаш,
хІара шера дукхагІа хул

3

Кагирхой наькъаш

ПалгІайчен
кагирхой Комитет
йоккха проект
кхоачашъеш я

7-10

Бувзамашка
гІолла лелаш
ба, ГІалгІайче
алапеш
тІара ахчаш
совцадаьд яха
харц хоам

ГІазданаькъан Ахьмад

Мессенджерашка, вахара хоамашка дика баржаш боагІа харц хоам, ГІалгІайчен Паччахьалкхен соцам болаш санна. Цу тІа йоах, шоаш «раьза болаш» е низагІа паччахьалкхен балха болча нахагара 12 % алапи соцадеш хилар - из ахча дІадала дІадохьйташ да цхьан фонда е предприятие. ГІалгІайчен ЦУРо лаьрххІа хоам бу, из харц хиларах.

«ГІалгІай Республикан Паччахьалкхене соцам арабаьнна а хиннабац, е карарча хана арабала лерхІаш а бац цхьаккха тайпара паччахьалкхен болхлой алапеш совцадарах. ДІа-юха даржаш долча каьхата тІара йоазув, Россие Федерацие кьахьегаме, бюджета закон телхадеш да. Цо цІаькхазе а хьагойт из бакь цахилар», - аьлар «Сердало» газетага мехка урхаллен Центре.

ЦУРе тІахьийхар республикан бахархой цу тайпара харц хоам бувзамашка гІолла целелабара.

ГІалгІайчен паччахьалкхен Іаьдала органий нийса хоам го йиш я республикан Паччахьалкхен телеграмканала сайта тІа.

Рамадана базар
дІахьоргья
мехкарча
мах бара -
промышленни
палатас

Гаьгенаькъан Мартина

БІаьстан хьалхарча бетта деношка Магасе Рамадана хетаяь базар дІахьоргья мехкарча мах бара-промышленни палатас. Из хоам «Сердалога» бир кагирхой цхьанкхетарий ЦІагІара.

БІаьстан хьалхарча бетта 14-ча денгара 16-ча денга кхаччалца, тайп-тайпарча оагІонцара пхьараш, иштта кхыбола цхьацца хІама хьадераш шоай хІама йокхаш хургба цига.

ХІама йохкараш шоайла бовзаргболаш, иштта царна керда эцархой хургболаш дІахьош болх ба из», - дийцар тха газетага. Цига даьба лаца безам бар ярмарка-гІалгІайче.рф сайте дІацІоагІвала веза.

Къаман проекташ кхоачашъярах, дийцар мехкарча кабмине

Султиганаькъан Йоакъап

Премьер-министра Сластенин Владимира мехкарча Кабмине дІайихьача кхетаче къаман проекташ йоаржаярах, иштта керттердарех дийцар. «Сердалога» из хоам бера Паччахьалкхен зарбан болх лелаберашкара.

«Къаман проекташ йоаржаярах, ЦУРа балхах, бахархош-кара тІалатташ дола хаттараш дашхарах дийцар кхетаче. Иштта гулбеннараша дийцар тІема декхараш кхоачашде баха безарий гІулакхах, паччахьалкхен программой паспорташ кийчдарах «Электронни рузкъанга» гІолла.

Дезалашта юкьерча политиках, демографеца дувзаденна-

рех, тІалатта декхараш ханнахьа дІатела дезарах дувцаш, цу оагІонашца кхоачашде дезараш

белгалдир», - йоах тхога кхьача хоаме. Кхоачашде деза-лоархІамедараш малагІаш да

кьоастадеш, дІадоладелар мехкарча Паччахьалкхен кьахьегаме кІира.

Газ чуйиллара болх дика дІахьош ба вай мехка

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІайчен премьер-министра Сластенин Владимира даьба лаьцар, РФ вице-премьера Новак Александра кулгал деш дІахьош хиннача газ чуйиллара федеральни штаба кхетаче, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан Паччахьалкхене.

«Из болх дІахьош дийцар газ дІатІаяхьара программа берригача мехка гІолла кхоачашъярах, цу юкье - вай республике», - аьлар хоаме.

ГІалгІай мехка цу лостамарІа даим болх дІахьош ба. Цу тайпара хьаййцад 1568 бахархош-кара дехар, 1378 чІоагІо яьй, 819 цІен газ дІатІайихьай.

«Газ дІатІаяхьара болх

дІахо дІахьош ба ший арІагІа. Из дика хьалаш хьакхоллар хинна Іац; вахара, вай мехка хьашташ кхоачашдеш латтарашта нийсхо а я. Вай бахархошта хьалхашка тІаййца деррига декхараш кхоачашдергда лаьрхІача ханал тІехьа ца долаш», - аьлар Сластенин Владимира.

Йоккха терко лоаттаю хІара

гІулакх дикал йолаш чакхдаккхара. 2023 шера денз, республике дІахьош я СВО доакъашхошта, цар дезалашта, ветеранашта, залапхошта, дукха дезал болча фусамашта, таро йоацарашта газ чуйиллара 100 эзар сом субсиди луш йола программа. Из наьха вахара хьалаш тоадара деш долчун цхьа даьба да.

Смоленскера вай мехка викал цига эскаре амал деча мехкахошца вІашагІкхийтар

ГІазданаькъан Ахьмад

Смоленскера массазара ГІалгІайчен викал Йовлой Хьусен вахар моттигерча цхьан тІема даькъ тІа, цига эскаре болча вай мехкахой хьал довзара. Цунца цхьана цу тІема даькъ тІа хилар Смоленска, бусалба дина юкьарлон кулгалхо имам-хатиб Султанов Ринат. Хьаьший тІаийцар тІема даькъ тІарча команди-

ра, майора Болкунов Максима. Цо царна гойтар цу даькъ тІара амал дара хьал, бІухой вахар, даара, салаІара моттигаш, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага.

«Йовлой Хьусена кхетаче хилар ГІалгІайчера эскаре амал де бахарашца, цо дийцар амал дара хьалех, хьалхашка нийслуш долча хаттарех лаьца. Имама Султанов Рината хьалха-

даьккхар салташта, дин лерхІам боабе йиш йоацилга, шоаш тІема гІулакх дІахьош дикадар леладара тІакхувш хила безилга», - аьлар тхога хоам баьчо.

ГІалгІайчен массазарча викало баркал аьлар вай бІухошца лерхІам болаш хиларах. Цо белгалдир, каст-каста викалаш тІема даькъ тІа болхаш хилар лоархІаме долга. Цо таро лу тІема хьал дика дий ха, мехкахоша дІахьоча амала хьалаш-

та тІахьожам лоаттабе таро лу, мехка викалашта, тІема даькъ тІа керттера болх лелаберашта юкьера бувзам чІоагІбу.

Из кхетаче дІахьош оагІонаша дийцар дІахо а цу тайпара кхетаченаш дІаяхьарах. Керттера терко тІайохийтаргья амал дІахьоча моттигашка эхь-эздеда, психологически хьал дика лоаттадара.

Тіема шерашка Ленинграде лаьттар дагадоагІа вай мехка

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІайчен Парламенте дийцар, «Кавказ» Р-217 наькъа даькъ тІарча кхерамзленах

Султиганаькъан Йоакъап

Халкъа Гулламе дийцар «Кавказ» Р-217 наькъ тІа, Эккажкьонгий-Юрта йистте нийслуш долча наькъа хьовзамех, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага республикан Парламенто.

Паччахьалкхен гІишлонех, закон хьакхолларах йолча комитета кхетаче дІахьош, депутатташа техкар, федеральни наькъ тІа, Эккажкьонгий-Юрта йистерча, МутаІаланаькъан урамах нийслуш дола хатараш.

«Кхетаче дІайихьар Гада-наькъан Ислама кулгал деш, ГІалгІай Республикан Кулгал-хочунца дагавоалача Гаьгенаькъан Руслана, ГІалгІай Республикан промышленноста, таьрахьашца дегІаахара кулгал-

хочун декхараш кхоачашдеш волча Угарчанаькъан Ислама, «Кавказ» Упрдор ФКУ Наьсарен-Шахьара викалий кулгал-хочун декхараш кхоачашдеш волча Балханаькъан Ахьмад-Хана, Халкъа Гулламе депутаташа дакъа лоацаш», - аьлар хоамо.

Депутаташ нах тІаэцаш болча хана, бахархоша дукха-за дехар дир цу наькъ тІа нийслуш долча хаттарашта теркояр, зуламаш кІезигагІа нийслургдолаш цу унзарча даькъ тІа.

Гулбеннараша белгалдир, цу федеральни наькъ тІа дукха машинаш хул; цул совгІа, никъ а халагІчарех ба.

Парламенто яхачох, цу гІулакха бехке йола моттиг кхерамзле хургйола хьалаш долаш яц.

Наькъа технически хьал дувцаш, Угурчанаькъан Ислама хоам бир, сурта гІирсаш кхоачам боацаш хиларах - видео гІолла наькъа хьал до-взара йола таронаш эсала я, цудухьа наькъа бокьонаш тел-хаераш а совбоалаш боагІа, цу гІулакха материально-техни-чески база хила еза.

Ший арІагІа, Балханаькъан Ахьмад-Хана белгалдир, «Кавказ» Р-217 федеральни машиний никъ, «Кавказ» Упрдор ФКУ тІалатташ хиларах, из доалахо а, доал деш йола моттиг а я, аьнна. Цо бовзий-тар тахан цу даькъ тІара хьал атгача даккхара беш бола болх.

Депутаташа аьлар, цу даькъ тІа хьалхарча арІагІа эшар кхоачашде дезарах.

Комитета протокола тІа

чІоагІдир цу гІулакха эшаш дола хьалаш Іалашдара, ГІалгІай Республикан промышленноста, таьрахьашца дегІаахара Министерствого кхайкарал дир, царгара эшаш дола новкьостал дехаш, сур-та-видео эцара.

Цул совгІа, дийцар хьал-харча арІагІа де дезар. Цу юкьедоагІаш дар хІанз йолаш йола, Эккажкьонгий-Юрта йистера «Кавказ» Р-217 наькъа даькъ тІа нийслуш дола хьал автоматически хьалоа-цаш лелаеш йола комплекс дехьаяккхар.

Республикан Парламенто цох де лерхІар дІадохьйтаргда цунна чудоагІача федеральни, ре-спубликански Іаьдала болх-лошка, из лоархІаме хаттар тІахьожам болаш да.

Россе тІема сийлен Ди, Ленинградера фашист вохаваь араваь-ккха ди дездеш ба вай мохк тахан, наджгоанц-хой бетта 27-ча дийна-хьа. Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, ре-спубликера бахархой Нева хи тІа уллача ша-хьара истори дика до-взаш, тІема шераш-ка цига лаьттар дег чу долаш болга.

«872 ди даьккхад Ле-нинградера наха дагга-ра чудетташ герз долаш, йІовхал йоацаш, моцало кІалбита. Баьда Ленин-град турпал хинна духьал-лаьттай цу халонашта! Та-машийна турпалал гойташ лаьттаб кхалнах, боккий нах, бераш. ЦІеча эскара бІухоша, цига бахаш хин-нача наха фашист вохаве гІерташ леладаьр тІема ис-торена дика довзаш да.

Цу хІамо хьагойт, Даьхе езаш хилар, цхьан мехка нах берригаш цхьана ду-хьалъоттар мел доккха да!» - белгалдир Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас, ший кьамаьла юкье. Ла ма мога хала хиннача ханашка боха ца бохаш, лира тохаш фа-шиста духьала лаьттараш-та, Коталон ди гаргадоа-ладеш шоай синош цакхо-даьрашта баркал кхайкадир Мехкадас.

«Уж денеш дицца-дар вай декхар да! ТІехьа тІабоагІача кьонабараш-та довза деза из истори. МоастагІа вай лаьтташ-кара араваккхаш лаьттарий цІераш исторена даиман йовза езаш я. Ленинград мукьаяьккхараша гойта турпалал дийца варгвоацаш да», - белгалдир вай Мех-кадас.

Вай мехка тІалатташ бола туристаш, хІара шера дукхагІа хул

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІай мехках бІаргтоха, цун хозалца дог диза ловш бола туристаш хІара шера дукхагІа хулаш латт. «Сердалога» из хоам бера Мехкадаь зарбан болх лелаберашкара. Кердача шерца дувзаденнача салоІача деношка вай мехка вера тайп-тайпарча моттигашкара 4000 совгІа саг. 53%-га кхоачаш йиза латтар республикера го-стиницаш, хьаьшашта лаьрхІа дола цІенош. Белгалде деза, дІадахача шерга хьежача, из хьал дикка айденнилга. 2025-ча шера вай мехкарча мотти-гех бІаргтохаш хилар 125 эзар совгІа саг.

«Нах эггара чІоагІагІа тІаозар гІалай моттигаша ший тайпара хетийта лоаме я. Цигара цІена-фо, лоаман наькъаш, тхьовра-ча кьаман доккхача исторе теш хинна латта гІалаш йолчахьа

гІерташ хул берригаш. Маши-нашца болхараш, иштта гІаш лела ловраш кІезига хилац лоаме. Цигарча Іаламах тамаш еш хул дуккхабараш», - белгал-дир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас, туризмах дувцаш.

Мехкарча экономически хьа-лаца дувзаденна из гІулакх то-адеш латт тахан. Зем-гІалага, Гаьл-чІоуж яхача кхуркхолгага, Ушкорт яхача лоаманга бодаш кхо никъ хьабийллаб цу лакхе. Дикка баьржа ба туристаш-та юкье машинацара никъ а. Иштта йоккха терко лоаттаю вай мехка тІема-патриотически а Илман а оагІонцарча туриз-ма. Из хьаллоац археологи-чески, гІалаш меттаоттгярах йолча ишкола балхаша.

Мехкадас белгалдир, туризм вай мехка лоархІаме йолга. Цу оагІонца дувзаденнараш тоа-даро болх бе керда моттигаш хулийт, мехкарча экономи-

кан хьал айду. Цул совгІа, дер-ригача дуненна дІабовз вай хоза, беркате, хьаьша гетгара лоархІаш, везаш бола мохк. Укх тІехьарча итт шера туристаш пхезза дукхагІа латт вай мехка. Мехка кулгалхоша боккха болх

дІахьош кьахьегаш латт тахан, из гІулакх кхы а дикагІа тоа-дара тІехьа, Россена чуйоагІаш мел йолча моттигашта вай гІалаш, лоамаш, тамашийна дола Іалам, иштта беркате бола нах дІабовзаргболаш.

СВО ветерана Оздой Гирихана МВД балха отта гЮ дир

Гаьгенаькъан Мартина

Республикерча МВД балха отта гЮ дир тема операце доакъашхо волча Оздой Гирихана «Даьхен лорабой» яхача ганза болхлоша.

«2022-ча шерарча саькура бетта дIадоладир Гирихана тема гулакх. Тема аренашка цIавеначул тIехьагIа, дIахо а Даьхен бокьонаш лораяра тIехьа кьаьхьа ловш хилар из. МВД кулгалхочун гIончаца бувзаме яьнна, цун болх лархара тIехьа кьаьхьа эттар ганза болхло Тиймарзанаькъан Луиза. Даьхен хIама лорадеш лаьттача Гирихана болх нийсбе аьттув баьлар», - йоах тхогарча хоама тIа.

«Даьхен лорабой» яхача ганза хьалха латтача Оздой Муслима белгалдир, СВО доакъашхошта могаш йола терко е хьажара тIехьа кьаьхьегилга, царна массахана терко лоттаергIолга. «ОагIув хьаллацар, болх бе моттиг нийсъяр чIоагIа лорхIае да тахан тема операце ветеранашта, хIаьта оаха тхоашта могар ду цу наьха вахар аттачаьха даккха гIерташ», - дийцар ганзе.

Тема доакъашхошта гЮ деш ба «Даьхен лорабой» ганза болхлой, Илдарха-ГIалий тIара мэри

Гаьгенаькъан Мартина

Тема операце доакъашхошта, иштта цар цIагIарча наха низ дIа ма кхоачча терко е хьожаш ба «Даьхен лорабой» яхача ганзе, шахьара мэре. ДIадахача шера кхоачашде аьттув баьннарех дувцаш, кхетаче дIайихьар ганза моттигерча филиала болхлочо Темарханаькъан Ийисас, шахьара да волча Дидиганаькъан Ахьмада.

Илдарха-ГIалий тIа бахаш болча СВО доакъашхошта гЮ лоаттадарах, цар дезалашта терко ярах дийцар хьакимаша. Иштта дIахойодача хана, кхоачашде деза декхараш белгалдир цар. 2025-ча шера йоаржаяьча массехк проектах дийцар Темарханаькъан Ийисас. Цу юкье да тема аренашкара цIакхаьчарий оагIув хьаллацар; паччахьалкхен оагIонцара новкьостал дар; студенташца, дешархошца Даьхенцара безам чIоагIбарах йола кхетаченаш дIакхаьхар.

Шахьара дас баркал аьлар ганза болхлошта, шоай декхараш бехктокхаме кхоачашде хьажарах. ДIахо цьхана тIатеIIа дIабахьа лерхI цар цу оагIонцара болх.

Доарахошка, цар дезалашка хьожаш ба Илдарха-ГIалий тIа

Гаьгенаькъан Мартина

Илдарха-ГIалий тIарча дегIа хьал меттаоттадеча моттиге; дарба деш СВО доакъашхой санна, цар дезалаш а ба. «Даьхен лорабой» яхача ганзо гЮ деш дIахьош болх ба из. «Сердалога» из хоам бера цу моттигера.

«Даьхен хIама лораде арабаьннача бIухой могашал меттаоттаеш, иштта царна тIехьа гIайгIа, саготдарах цьхьаца лазараш хьаьхайнача цар цIагIарча нахага хьожаш болх ба цу программага гIолла дIахьор. Дукха ха йоацаш, шахьарера лораш ганза болхлошца цьхана, СВО ветеран волча Хазанаькъан Iаьлага хьожаш, тема аренашка вахар хьаьдача бIухочун нана Йовлой Лемхан йолча, иштта ветерана йиший-

на Iамарханаькъан Заремайна гЮ деш хилар цига», - йоах тхога бенача хоамо.

«ДегIа могашал меттаоттаеш укх моттиге тайп-тайпарча

оагIонцара гЮ ду ветеранашта, цар цIагIарча наха. Цу гIулакха эшаш мел дола хIама а Iалашдаь долаш да. ДегIа могашал меттаоттаярал совгIа, вете-

раний, цар цIагIарбарий психологически хьал меттаоттадеш кьаьхьег укхаза», - дийцар шахьарерча дарбанчен керттерча лора Хазбенаькъан Танзилас.

Мехкарча колледжаша гЮ ду, Даьхе лораерашта

ГIазданаькъан Ахьмад

Мехкарча колледжаша, #МЫВМЕСТЕ яхача проекта гIолла, СВО доакъашхошта лаьрхIа цьхьаца хIамаш дIаелар Кьаман фронтага. Из хоам «Сердалога» бир дешареи Илмани гIулакхех йолча министерстве.

«Тема операце доакъашхой хьаллоацаш йолча #МЫВМЕСТЕ яхача проекта гIолла бIухошта эшаргIола хIамаш влашагIтехар хьехархоша, студенташа, гЮ деш лелараша. Мехкарча дешара моттигашка хьагулью хIамаш. СПО оагIон хIара моттиге болх дIахьош ба из гIулакх хьаллоацаш»,

- йоах тхога бенача хоамо. Мехка атта йоацача ханаьша кьаьстта белгала хул цьхьанкхетар. Вай мехкахой, хьалхарча дийнахьа денз гЮ дар доаржадеш, могаш дола новкьостал цу наха де хьожаш, латташ ба. Тема операци йолаелча денз, дIахьош боккха болх ба из, массане дакьа лоацаш.

Тема аренашка латтача бIухошта яхьийтай молхаш, ханахьа талхаш боацкхача, хIара дийнахьа эшаш йола хIамаш, иштта кьхьдола цига эшараш. Царна тIехьа дуIаш деш, ламазаца уж бехаш, кастагIа цIенах кхетарга сатувсаш ба мехка.

ЗаIапхо волча бIухочун фусам тоае лаьрхIар

Гаьгенаькъан Мартина

ЛаьрххIача операце доакъашхочун, заIапхо волча Тоачанаькъан Вахий фусам тоае лаьрхIар. Из кхоачашде лаьрхIар «Даьхен лорабой» ганза гIалгIай филиала болхлоша.

«Программанна чудоагIаш, ганза лаьрхIар фусам тоае а, иштта цIагIа эшаш дола хьалаш хьакхолла а. Тем тIа волаш Тоачанаькъан Ваха кулг доацаш висар, цудухьа кердача вахара хьалашка вала везаш ва из.

Ганза вахара болхлоша Беканаькъан Мадинас, Борзенаькъан Лейлас бIухочун цIен бустам баьккхар, иштта белгалйир, ветараназалпхочоа эшаш йола «хьаькьал дола новкьост» яха техника. Из цIагIара гIулакхаш доахаш я.

Кастлуш гIирс Iооттабергба», - аьлар хоамо. Белгалду, из деррига доацаш, ганза говзанчаша из вахара хьалашка ваккхара дола хьехамаш дIахьоргда, цо таро лургья ветерана ший вахар тоаде, юкьарлон цьха дакьа хила.

Кхаь дезала новкъостал дергда Наьсарен кхале

Султиганаькъан Йоакъап

Наха чуденна дехараш тохкаш, болх дIабихьар Наьсарен кхален администраце кхело. «Сердалога» из хоам цу моттигера бир.

«Вахаре гIо дехаш болча кхаь дезала моттиг тохкаш хилар цига», - йоах тхога бенача хоамо. Кхело соцам бир, Сурхо тIарча Овшанаькъан дезала гIо де.

Дукха ха йоацаш яьннача цIерах, цIа даьгад цар. Иштта ТIой-Юртарча Дзовранаькъан, Коазой шин дезала; арахьа дарба де дIаболхаш; новкъостал дергда.

Цу тайпара болх чIоагIа лоархIае ба тахан.

ГIишлошцара мониторинг, инвентаризаци дIахьош ба мехка

Султиганаькъан Йоакъап

Доалахьарча хIамах йолча Министерстве дIайихьача кхетаче дийцар цхьаккха тайпара пайда эцаш доацача хIамай инвентаризацех. Из хоам бир Наьсарен кхален телеграм-оагIонга гIолла. Цу гIулакхах лаьца къамаьл даьр вар паччахьалкхен доалахьа долча хIаман доал

дарах болча оагIон кулгал деш вола Чакхенаькъан Х.

«Кхетаче къаьстта йоккха терко тIайохийташ дийцар, мехка цхьаккха тайпара болх дIахьош йоацаш, кхоачамбоацараш долаш латта моттигаш гучайоахаш болх дIабахьарах», - йоах тхога бенача хоамо.

Цу оагIонца дIабихьача тох-

камо гучаяьккхар цхьаккха пайда беш йоаца пхи гIишло. Экономически хьал тоадара тIехьа, йолаялийта хила еза уж моттигаш. Хьалгьаь чакхьяланза йола гIишлош я ювцараш - «Совьянна чIоагIа нувхаш чакхийоахаш йола завод», Илдарха-ГIалий тIара «Керамзита завод».

Иштта цу юкье чуйодаш я цу шахьарера картонажни фа-

брика, «Гиперпресс» яха кирпич ю завод, хьалха хинна ГУП «ЗIамига низ бола токацара оатхалаш арахецаш йола Наьсарера завод» (НЗЭММ).

БоагIлача боараме цу моттигашка болх байтаро вай мехка боккха пайда бергба. Республикан экономически хьал тоадарах бола цу оагIонцара болх тIателла дIахьоргболаш ба дIахо а.

Наькъашкара хьал лорадеш ба ГИБДД болхлой, Наьсарера хьакимаш

Султиганаькъан Йоакъап

Наькъашкара хьал лораде арабоалача Наьсарерча Россе ГИБДД ОМВД болхлоех дIакхийтар шахьарера администраци а. Из хоам «Сердалога» бир мэре.

«Рейд дIахьош хиннараш бар ГИБДД кулгалхо, ДПС инспекторах», - йоах тхога бенача хоамо.

Бокъо йоацача моттигашка машинаш йовуттаяр, сецаяр дар теркалдеш хиннар. Цу гIулакхаша йоккха новкъарле ю урамашка.

Бокъо йоацача моттиге сецача цхьан сага шийна тIехьа дукха машинаш совцаю.

Рейд дIахьоча юкьа ши машин йочуйигар болхлоша

РФ КоАП 4-ча даькъа 12.16 ст. гIалатбаларах. 2250 сом ахча дала дезаш, гIод техар

шинна машина даьшта.

Шахьара хьакимаша, Iаьдала болхлоша наькъаш-

кара бокъонаш боккъал а лораеш хила, яхаш, кхайкарал ду бахархошка!

Федеральни наькъ тIара хьал лорадеш, ГАИ болхлоша 21 гIалат теркалдир

Султиганаькъан Йоакъап

«Кавказ» яхача федеральни наькъ тIара хьал лораде арабаьлар республикерча МВД ГИБДД болхлой. Из хоам «Сердалога» бир МВД болхлоша. «Къаьстта йоккха терко йир Iаьдала болхлоша, бераш дIа-хьа кхувлара гIулакха. Берашцара хьал боагIача боараме хилийта, аьнна, къамаьл дир 12 сагаца», - дийцар ГИБДД 2-ча рота 2-ча взвода кулгал деча ТIумхой Сулумбика.

«Волга-20» яхача ДПС моттиге дIайихьар 12 кхоачамбоацар гучадаьккха рейд. Нах дIа-хьа кхувлар хила деззаца тайпара хьаоттаде дезилга, иштта кораш баьддар хила йиш йоацилга белгалдир цига, лертIаца хьале йоацашехь, машин хекаш а моттигаш яр.

Машинаца араваьнначо лоравеш дола тIехкар хьатоха дезилга белгалдир Iаьдала болхлоша. Наькъашкара бокъонаш лораеш хилара тIахьех бахархой! Боккъал шортагIа лела, фийла хила!

Ахархой бизнес йоаржаеш ба тахан мехка

Султиганаькъан Йоакъап

Республикера агробизнес хьаллацара тIехьа къахьегаш ба тахан, юртбоахама гIулакхех йолча министерстве. Из хоам «Сердалога» бир мехкарча Паччахьалкхено.

«Фермерашта, юртбоахама кооперативашта грантови программашца доккха новкъостал лоаттаду,

иштта йоаржаеш я «Агромотиватор» яха тIема операце доакъашхошта лаьрхIа грант. ЛоархIае да тахан юрташкара туризм йоаржар, маькх хьаеш йола йоккха йоаца моттигаш хьаллацар, хьайбаш, бешамаш лелаяр дикка тоадар», - йоах тхога бенача хоамо.

Чуденна дехараш тохкаш, къоастам беш бола болх бIарччача тоабашца дIахьош ба тахан.

ГІалгІай мехка дика хьаллоац, бераш дола студенташ

Султиганаькъан Йоакъап

Г І а л г І а й ч е деГІадоаГІаш да, къона дезал, бераш дола студенташ хьаллацар, царна дешаш а бераш кхедеш а аттаГІа хургдолаш, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан зарбан болх лелабераша.

«Колледжашка, техникумашка бераш дола студенташ контрактах болчара, бюджетни дешарга боах. Массаболча студенташта, къонача дезалах латтача, дешарах бола мах кІезиг-кІезига дІабала таро йолча боарам тІа бугаш латт. Цул совГІа, юкьедоаладу цІаГІа баГІаш деша йиш йола хьалаш, дешар а, берага хьажар а цхьана дІадахьа таро хургйолаш», - аьлар мехка кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Дешара моттигашка тайп-тайпара хкетаченаш дІахьу, цар Јомабу къона дезал даьй сий де, цар яхачунга ладувГІа, дезалера мах бараш лораде.

Иштта ГІалгІай Республикан колледжашка, техникумашка Іаьдал а, цунна чудоаГІаш дола боахамаш а кийчдеш да «цаІ дола кор», студентий дезалашта, шоашта доаГІаш долча ахчах бола хоам бовзийтара, иштта вахара, психологически, хьехархой вахара аьттув (льгота) царна бовзаргболаш.

Цу тайпара хьалаш наькъадоал, керда юкьарлон дакъа хьакхоллара къонача дезалашта, ГІалгІайче ваха, къахьега йиш йолаш дола.

«Из болх дика вІашаГІболларах тийша да мехка хургдар, вай къонача дезала дика хьалаш», - аьлар ГІалгІай Республикан Кулгалхочо.

ГІалгІайче дагалаьцар цІихеза йоазонхо Чахкенаькъан Салид

ГІазданаькъан Ахьмад

1938 шера наджгоанцхой бетта 22-ча дийнахьа ваьв цІихеза йоазонхо Чахкенаькъан Салид, цун кхоллам къаман тІехьален дакъа хинна дІаэттаб, хІаьта цун цІи - ГІалгІай къаман белгало. Йоазонхочун сий деш, Йокхача Ачалкхен культуран ЦІаГІа «Дукхача оаГІорахьара начІал» яха герга истол дІадихьар. Кхетаче чуйоаГІаш

яр «Дешархошта лаьрхІа культура» яхача культуран-дешара проекта.

«Чахкенаькъан С. И. Российски боарама йоазонхо ва. Цун беррига кхоллам бувзабена ба Россеца, ГІалгІай къаманца, цун дукхача къамех латтача халкъаца, цунца ба йоазонхочун низ а. Тхоай герга истол дІахьош, оаха дийцар дешархошта Идриса Салида вахарах, кхолламах. Бераша йийшар

цун байташ, иштта уж хьежар «Маькха ГІоргІилгаш» яхача видеороликага. Йоазонхочун книжкай гойтам а кийчбаьбар», - аьлар «Сердало» газетага из кхетаче вІашаГІьеллараша.

Чахкенаькъан Салид исторен оаГІонашка ва боккъонца вола халкъа йоазонхо санна, из ва иштта прозан, драматически кхоллама автор, поэт, публицист, таржамхо, юкьарлон болхло. Цун книжкаша хьагойт кІоаргга къаман оамалаш,

Іадаташ, уж кхоачийт къонача тІехьенга. Чахкенаькъан Салида кхоллам бизза ба ший Даьхенцарча безамах, хІара дешо хьагойт цун мехкацара, ший къаманцара, хьамсарча лаьттанцара безам боккха хилар.

Идриса Салида литературни тІехьале-из хьаькъала хьаст ба. Цун кхолламо вайца къамаьлду, цо вай Јомаду хозаГІдар го, воай овлаш тешшаме леладе, дикача ГІулакхий низах теша.

Кхолламца дувзаденнараш лоархІачарна, совГІат кийчдеш я ЦТКиКИ

ГІазданаькъан Ахьмад

Театра, кинон, кердадарех йолча Магасерча моттиге совГІат кийчдеш ба кхолламца дувзаденнараш лоархІачарна. Саькура бетта 2-ча, 3-ча деношка ТЈУЗа сцена тІа «Са низ, са дог-

ГІалгІай ГІала» яха ашарий-этнически спектакль гойтаргья вай актёраша. Вай къаман Іадаташ, оамалаш, истори чулаьца исбахьален проект я из.

«ЦТКиКИ толашаГІа болча актёраша, артисташа чІоаГІа къахьийга болх ба из. Вай къа-

ман тхьовра хинна вахар, цу ханара хьоалчаГІанца, зоахалол дувцарца, дІа-хьа бовзарца дувзаденнараш довзаргда цига.

Къаман иллеш, халхар, мукьам хургба цига дийна болаш.

Хьаххеллача хьаькъалца

вІашаГІьеллача гонахьарча моттига а боккъонца къаьнара ханаш гойтаргья наха», - дийцар «Сердалога» цу моттигера.

Из спектакль гойтар керда, боккха болх ба кхоллама болх-лошта. ГІалгІай къаман исторецара дуккхадараш бІаргаго аьттув хургба хьажархой.

Кагирхой наькъяш

Галгалайчен кагирхой Комитет йоккха проект кхоачашъеш я

Гаягенаькъан Мартина

Длабахача шера аьтин-га бетта Галгалайчено гойтар йоккха кагирхой проект. Из чакхъялара оаглонга диллача, вай мохк, кагирхой ггулакхех йолча Федеральни агентствос хьалло-ацаш йолча, «Кагирхошта бола мохк» яхача программе котбаьннарашта юкье хилар. Дика болх длабахъарах, Галгалайчен дехар мехка дикагларех цаI санна тлаийцар. Проект кхоачашъяра хьаден-над 178,384 миллион сом - из мехка кагирхой балха даькъ тла доккхий хувцамаш дара йола таро я. «Сердало» газета корреспондентаца ше къамаьлдеш, Галгалай Республикан кагирхой ггулакхех йолча Комитета кулгалхо-чо Малсаганаькъан Абука-

ра Адама дийцар, цу проекта чудоагIаш лостамех лаьца, из кхоачашъеш де лерхларех, цу даькъ тIа 2026 шера фу хувцалургда.

- Адам, сона ховчо, цу проекта чудоагIаш, Оаш лаьрхIад ший республикански, ший доал деча даькъ тIара Кагирхой центраш хьаелла. Дувцал вайна, фуд цу ггулакха юкье доагIар.

- ЛоархIаме хургда Галгалайченна, цу проекта чуйоагIаш, йий кагирхой центр хьаеллар.

Лоаман хьаьша-да тIаэцара кагирхой центр - из я 168 кв. м йола майда, Галгалайчен лоаман кхале ЖIайрахъа ше къаьстта йола гишло, цун лакхал 1000 метр я. Из центр, республикан ерригача лоаман кхален кагирхой политикан хьалхара гишло хургъа - из я ов-

лангара денз керда хьалъ-яь моттиг, керда балхаш, иштта кагирхой къахьегам хьакхоллара доал деча даькъ тIа хьакъоастадаь лаьттан даькъа.

Дукха нах бахац цига (2200 саг - юрта, ерригача кхале - 4 100 саг), из дика йовзаш я мехка хьаьшашта а - 100 000 совгIа туристаш боагIа вайцига шера. Цига дIахьоргъа «туризм», «доа-лахъара хIама хьадар», «халкъа кулгавовзалаш», «лоаман Iадаташ» - дукхагIа кагирхой вахарца доагIаш дар. Цига бах 14 шергара 35 шерга кхаччалца ха йола кагирхой, уж берригаш а 1913 саг ва.

Кердача гишлонна чуйоагIаш хургъа центра говзанчашта, кагирхой организацешта йола кабинет, лоаман Iадатий пхьоалле, топ-пара гIирсаш ду пхьоалле, иштта кхы дуккхадараш а.

Кагирхой «Кулгавовзала парк» яхача центре кхоллам дегIабоалабе, кагирхой проекташ кхоачашъе дукха таронаш я. Укхача хургъа тайп-тайпара цу программа чуйоагIаш кхетаченаш, цар таро лургъа хIара доакъашхочун таронаш йовза, уж маьхалгъа. Къаьстта йола терко лоаттаергъа кердадараш шаьрдара йолча программашта. Кагирхой таро хургъа тайп-тайпарча ггулакхашка шоашта фу карагIдоал хьажа, дахчан балхаш деча, пхьегIаш еча, кхыйолча оагIонашка.

Из доацаш а, центро хьаллоац кагирхошта маьхалдаьккхача бакъахъа хетар. Укхача таро хургъа шоайяр санна уйла йола нах лаха, царца

бувзама хила, шоашта хетар вахара юкьедаккха. Къона-ча наха доккхалца тIаэц проекташ дика кхоачашъяр, цар дIахо таро хул дегIааха, тоабашца болх бе, шоашта ховш дар гойта.

480 м² йолча даькъ тIа таро я кагирхой тайп-тайпара болх дIабахъа, говзанча хьехамашкара гойтамашка кхаччалца. Из моттиг кийчъаьй кхоллама болх дIабахъара дола хьалаш а хургдолаш, иштта Iомавала, деша таронаш а хургйолаш, шоайла доакъашхоша ховш дар дIа-юха эцаргдолаш. Центре хьалъергъа 8 пхьоалле, кхетаченаш дIаьхъара цъха фусам. ХIара кабинетешаш дола гIирсаш а, материалаш а хургъа, цо таро лу доакъашхошта кхоллама болх дIабахъа, шоашта хетар маьхалдаккха.

Из хьалъергъа дахча, кизгах, цо укх заман экологически моттиг хьакхолларгъа, хозача моттиге уллача гишлон кепара хургъа из. Боккъонца йола материалаш, къаьга кизгаш хиларо, из еррига йийлла йолаш санна хетийтаргъа, цул совгIа хоза а хургъа, цига къахьегам, кхоллама болх дIабахъа геттара атта хургда.

Наьсарен-Шахъара кагирхой центр - из дукхача оагIонех латташ йола 400 кв. м йола Галгалайчен эггара дукхагIа нах бахача шахъаре, кхозза влаштардаьча цIен хьалхарча гIата тIара майда я.

Из центр хургъа кагирхой политикан шахъарера хьалхара проект - из я овлангара хьалъеш йола моттиг, иштта

керда балха моттигаш, моттигерча бюджете чудоагIаш дола хьалхара ахча.

МЦ хургъа Наьсарен-Шахъара чуйоагIаш, иштта тIахьожам лоаттабеш хургъа Галгалай Республикан кагирхой ггулакхех йолча Комитето. Цу чу болх беш хургъа хIамаш тега Iомалуш йола кхалнаьха ишкол, кхыча говзалех Iомавалара моттигаш, зIамига типографи, кагирхой «Наьсарен оаз» яха студи, юкъярлон организацешта балха моттигаш, цу чу хургъа («Хьалхарчар болам», дешара юкъярло), иштта «Кагирхой трактир» яха даара моттиг. Уж моттигаш хиларах, «дукха балхаш чудоагIаш» яха цIи лу центра, цу дешо, ма хулла дукхагIа, хIара квадратни метрах пайда эцаш лелаергъа из моттиг.

Кагирхой центре кхетаченаш дIаьхъа таро хургъа доал деча даькъа а, иштта республикан боарам тIа а, тайп-тайпарча лостамех: дешара, ггулакхера, лаьрххIа йоаца оагIув, кхоллама болх.

Проекта чудоагIаш да, 400 кв. м совгIа йола майда кийчъяр. ХьалхагIа, кагирхой политикан урхаллен моттиг Магас-Шахъаре (МЦ), МагIалбика кхале (лагере) мара яцар. Оаха Iалашо ергъа дешарца, салоIамца, кагирхошта долча хьалашца шахъара ахаш болча кхална-ха, уж ба (къона ноаной, мехкарий, йийгаш). Мехка цу тайпара таронаш тахан йоацаш я.

Иштта карарча шера Шолжа-Шахъаре хьаелларгъа «Россе хьалхарча Турпалхочун Осканаькъан С.С.

цлeparla «Кагирхой патриотически центр».

Шолжа шахъаре вах 62 525 саг, царех 26 790 - уж ба кьона нах, цу доал деча дакък тла бахаш бола. Шахъаре 14 юкьера профессионални дешара моттиг я. Укхаза дешаш ба 7000 кхыча шахъарашкара хьаухаш бола дешархой.

Оаха хьалъе лерхIаца шахъара юкъара моттиг я - 2465 м. Цун гонахъара доазув МЦ-69521 м.

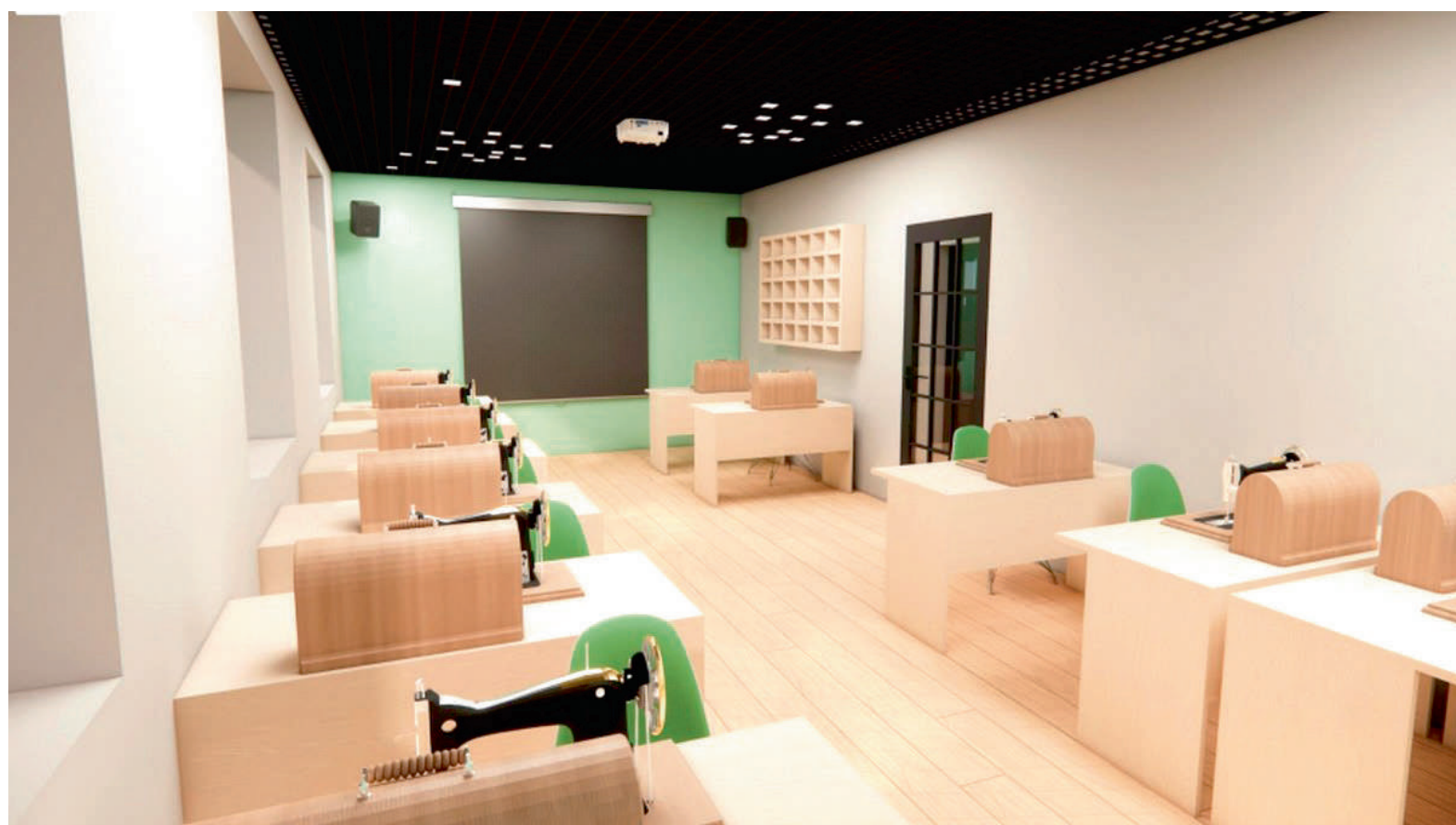
Гишлон чу хургъа интерактивни моттиг, «Лаборатори БПЛА», БПЛА операторашта лаьрхIа кабинет «ГIаттара академи», зIамига музей «MagIalбика тIом» ВОВ оагIорахъара, иштта йоккха зал 160 сага лаьрхIа, кагирхой юкъарлон пхьолле КРАТ-КЛУБ, спортивни зал, 70 моттиг йолаш столови, даар кийчду моттиг, иштта кхыйола болхлошта лаьрхIа кабинетах, цу юкъе лорий моттиг, КПП.

Цунца цхьана, МЦ доазон тIа хургъа, тIема-тактически ловзарашта лаьрхIа йола аре (2000 кв. м), чоалхане оаса (бIоахал 100 метр), арара тир (25 метр йолаш), «хьаькъале» спортивни майда (1200 кв. м), иштта тоабегрба теплични боахам (450 кв. м).

- Вай мехка юкъарло дeгIайоалайра йола кIийле я, Iадатий мах бараш лорадар. ПалгIай Республикан КДМ малагIа новкъостал дергда мехка Iаьдала а юкъарлонна а цу лоархIамеча даькь тIа?

- Из проект кхоачашгеш ПалгIайче дIахьоргъа цхьацц а йола юртарча кагирхой, дезалий «ЮРТ-ГАНЗ» яха фестивалаш. Из вай мехка (хьалхара дIахьош йола) дика майда хургъа, из гаьнарча юртаркарча дезалий мах бараш доаржадара, иштта физически, хьаькъале, кхоллама, Даьхенцарча безама хьалаш сомадахара лаьрхIа я.

ДIадахьа лерхI кхоь культуран-массови цIай республикански боараме; яьсача ара, цIенача фега 9000 юртарча кагирхой а болаш. ХIара фестивала дика программаш я вIашагIьехка, цига хоза шоайла тарлуш хургъа спортивни, хьаькъале яхьаш, сакъер-

дамеча тоабай яхьаш, берригача дезалашта лаьрхIа йола гастрономически а юртбоахама а яхьаш. Фестивала хьаьшашта, цар цу дийнахьа тайп-тайпарча яхьашка дакъа лацарах лаьрхIа йолча номерах латта билеташ лургда, юххера а сцена йистейоалаш, цу билеташка хьожаш, царех доагIаш дола совгIаташ тергда. СовгIаташта юкьедоагIаш да юртбоахама чоалх, гIирс.

ХIара кхетачене дакъа лоацаш хургва 3000 саг, уж ба гаьнарча, кьаьстта из кхетаче дIахьоча юртарча баханах, иштта берригача мехка бахархой а хургба цига. Цул совгIа, цига дакъалацатаро йолаш ба кьона дезал, бIарчча боаца е дукха бераш дола дезалаш, ЛаьрхIаца тIема операце доакъашхой гаргара нах.

- МалагIча тайпара эскаре тIахьеха ха йоацарий безам тIабахийта лаьрхIад оам?

- Оаха кийчъаьй масса оагIорахъара тIема-патриотически кхетам балара программа, кьаьстта цу нахаца дIахьоргIолаш, цар безам совбоаккхаш РФ герзий низашкарча мугIарашка амалдара, ГIР кагирхошта из дагахьа хургдолаш, эскаре

бахача безаш хилар, уж цунца кийчбеш.

Проекта таро лу кхувш йоагIаца тIехьенна ший Даьхе лорайра болча наькь тIара безам совбаккха, уж дикагIа кхеташ хургба тIема хьалах, кийча хургба эшача Даьхен мугIаре отта.

Программа чудоагIаш да, «Маьрша йоагIийла иккий кьонал» яха, тIема гIулакх Iомадеча даькь тIа дIа а ухаш, юкьерча ишкола 1000 лакхерча класса дешархой, СПО студенташ юкье а боаабеш, кхетаченаш дIаяхьар. «ХIаране декхар» яха дешара семинараш дIахьоргъа тIема гIулакх довзийташ, цар мах лакхбеш, тIема гIулакх дезадолийташ, 1000 кагирхой викалашта юкье. Цул совгIа 500 тIема гIулакх Iомадече зача кагирхошта довзийтаргда «РОКОТ» яхача патриотически проекта юхьанцара тIема кийчон хьал. Иштта дIаяхьа лерхIаш я 50 кхетаче.

«Практически герз кхоссар» - цхьаькха оагIув я, из лаьрхIа я эскаре баха ха йоацача 400 кагирхошта, уж Iомабергба герз кхосса, юхьанцара оагIув гойташ, керттердар хьалхадоаккхаш. Курс дIахьош, доакъашхош-

та довзаргда РФ герза закон, герз кхоссар бокьонаш, иштта говзал а эцаргъа.

Цу тайпара гIулакх Iомадаь хиларо таро лургъа царна, эскаре бахача, дика оамалаш лелае, тIема гIулакх шаьрагIа довза, из лоархIаме да Российски Федерацие Герзашцарча низий мугIарашка амал дIахьоча. Уж Iомабеш хургба кхераме доацача хьалашка, говзал лакха йола инструктораш.

- Бахархошта езаелар «Хьаькъале МАГАС» яха дукхача даькьах лаьтта чемпионат. Хьежилга дий цунга 2026 шера?

- Хьежилга да. «Хьаькъале МАГАС» яха чемпионат дIайолайир 2024 шера ГIалгIайчен столице. Цу проекта чудоагIаш да из хIара шера дIаяхьар, диь даькьа йийкьа (бIаьсти, ахка, гуйре, Iа). Кхыча тайпара аьлча, мехко хьаIоаду баллаш, цхьан шера ерригача яхьашта чудоагIаш дола; юххера а, яхьаш йолча хана белгалъу СКФО чIоагIарIа йола тоаба. Иштта хила тарлу хIара кьаьсттача кхетачен ше-ший котбаьннараш.

Чемпионата таро лургъа СКФО начIал долча, Илман кагирхошта шоайла бовза, говзал эца, из хургъа царна «шоай» лаьрхIа йола моттиг. Йиь чемпионате дакъа лоацаш хургва 250 саг, 12 тоабанна чувоагIаш.

- Адам, хIама ховраш-м бовзаш бар вайна. Из хьал дешархошта, студенташта юкьедаккхара дер фуд?

- «Хьаькъале Магас» яха яхьаш яржар бахьан долаш, тхона хьалхадаьккхар цу тайпара кхетаче кагирхой викалашца дIаяхьар. Карарча шера, хьаькъалерча ловзарий республикански лига чуйоагIаш, оаха дIахьоргъа цхьацца йола кхетаченаш (ловзараш, яхьаш), уж лаьрхIа я вай мехка кагирхошта юкье хьаькъале кхоллам боаржабара,

дегIабоалабара. Цо таро лургъа дика кхеташ дола бераш юкьедаха цунца чам болчар дешара моттигашкара тоабаш вIашагIьохкача (вузашкара, СПО, СОШ), иштта керттерча лига ловзарашка (1/4, 1/2 финал). Оаха хьаьхоржаргъа, йийлла яхьаш дIахьоча хана, массехк эшаш йола тематика. Из я историко-культуран, патриотически, экологически кхетам балара оагIув.

Кхетаче дакъа лоацаш хургва 1000 саг. Оаха лерхI 44 йоккха йоаца кхетаче дIаяхьа дикагIбараш хоржача ловзарий, иштта 2 кьовсам мехка боараме. ДукхагIа даькье ишкола лиган ловзарашка шоашта ховш дар гойтаргда 120 сага, уж хургба 24 тоаба чубоагIаш; студентий лиге яхьеваргва 60 саг, 12 тоабанна чувоагIаш.

Кьаьстта ала дезаш да, дешархошта юкье дIахьоча хьаькъалеча ловзара Россе Чемпионат тIехьара дакъа да, 2026 шера «Дешар» яхача Российски юкъарлон чудоагIаш; цул совгIа лоархIаме оагIув а я берригача мехка кагирхошта юкье дIахьош долча ловзарий.

Яхьашка дакъа лоацаш хургба эггара дикагIа ловза ховраш. Чемпионате дакъа лоацаш хургва Россе чIоагIарIа йолча тоаба 100 саг (бIарчча сезон йолча хана дукхагIа баллаш даьхараш). Хьаькъале яхьаш дIахьош оаха юкьевоаккхаргва вай мехка моттигашкара 500 саг.

Вай чемпионата белгало «лакхача лоам тIа хилар» хургъа, хIана аьлча из дIахьоргъа ГIалгIайчен хозача моттиге - ЖIайрахьа кхале - из я форда тIара 1370 метр лакха уллаш йола «Аьрзи» яха комплекс.

- Вай республике дукха ха яц чаьтарий лагерашка туристий кхетаченаш дIаяхьа йолаяь; бакьда лоацача хана

цар таро хилар кхыча моттигашкарча викалий а безам тлаоза. Хьона фу хет цу дакъ тла длахо болх длабахьарах?

- Из иштта да. Цудухьа тхоай проекта чудоагIаш, оаха юха а цу тайпара кхетаче длахьоргья. «БЕЙНИ» дакъ тла туристически влашагIкхетар хургда, пхе дийнахьа лакхача лоам тла майда хьаххоллаш, цига гуллургба ерригача Кавказа кагирхой, иштта туризма 250 викал – уж ба туристически факультета студенташ; длаболалуш бола туристически бизнеса доакъашхой; хьаьший тлаэцара болх лелабу волонтераш; иштта блогера болх лелабераш; туризма культура йоаржаеш, кагийбарашта юкъе туризм дегIайоалаяра болх лелабераш; туристически кхетаченаш Iалама дакъ тла дIаяхьара гIо деш, кагирхошта балха кердадараш довзийтараш.

Доакъашхошта лаьрхIа кийчъеш я кIоаргга дешара программа, практика юкъейоалаеш йола дешара программа, из тохкаш я паччахьалкхен объединенешца цхьана, туристий бизнеса викалашца, иштта туризма дакъ тIарча дешара моттигашца.

Кагирхой лагерь дIахьоргья ГалгIайчен лоаман дакъ тIа, МаьгIолам тIа, 1350 м лакха - из мехка эггара дикагIа йола моттиг я экологически туризм дегIайоалаяра. Из моттиг, лагерь цига хьаххоллара, дIахо а лелаяра бокъоенна я кхетачен доакъашхо йолча ЖIайрахьа кхален администраце. Цига туристаш а, лоам тIа боалаш бола нах а гулли массайолча хана (шера цкъа цига йоккха лагерь йоаржаю), моттиг атта а хоза а хиларах, цул совгIа экотуризма эшаш дола хьалаш а да цига.

Кхетачено таро лургья чурча туризма эшаш дола хьалаш хьаххолла, цунга гIолла таро я унахIенон, хьаькъала, дина, кхоллама оагIошкахьара, патристически кхетама дакъ тIа дегIава, вахара хьалашка вала, иштта РФ культуран, дин оагIонаш лархIа, Кавказа кагирхой чу а лоацаш.

- Укх тIехьарча массехк шера ГалгIайчен дешархой дика дакъа лоацаш ба республикан «Турпалхой» яхача тIема чулоацаш болча ловзарашка. Кхы хургий цу тайпара таро?

- «Турпалхо» – уж я 30 тоабах латташ йола тIемаденала кхетаченаш, уж чуйоагIа республикан тIема чулоацаш болча ловзарашта, юкъара хьаййчаца, 1800 ондарг, иштта ГалгIай Республикан эскаре баха ха йоацараш чулоацаш да уж.

2026 шера, тIема лостам болча ловзарашта чудоагIаш хургда хьалхара ха дезараш, чоалханеча оаса тIагIолла вадар, лазертаг яхача так-

тически ловзара тоабача дакъа лацар, хьалхара лорий гIо Iомадар, лаьрхIа йола совгIаташ лу моттиг дIаяхьар.

Яхьаш дIахьош ловзараш шин дакъа декъаргда - лазертаг дакъа дIадоладар, чакхдалар, «Халонех чакхвалара» оагIув; иштта «Моттигера лораш» яха хьалхара лорий новкъостал дара дакъа.

Проекта чудоагIаш, моттиг хоржаргья, эскараш Iомадеш йола моттиг санна, ловзараш дIахьош йола майда, уж ловзараш чакхдаьнначул тIехьагIа а юсаргья, кхы а дукхаза накъаяргья кагирхой центра. Ловзарий майда (полигон) – из да 5 000 кв. метр йола доккха доазув, цига хьалъе лерхI бIарчча гIишло, мухь кхухьа машинаш чухоша гIишло хургья из, пенаш хургда машиний чархех хьалдетта, иштта хургда кораш а, лаьттан кIалха яьккха тол а, педаш чудола моттиг а хургья, иштта кхыдар. Эшаш мел долчунца Iалашо яь хургба «халоний никъ» - цу моттига гонахьа 100 м оаса хургба из чулоацаш, цунна чудоагIаш да чархий никъ Iобиллар, саьрга кIалха текхаш вахара бола оаса хьаххоллар, кхы а бархI тайпара халоний доакъош а хургда, цу юкъе дIандарг кхоссар а долаш.

- ЛоархIаме да тайп-тайпара профессеш лелаяр. ЛаьрхIадий оаш гIетташ йола аппараташ лелаяр вай кагирхошта Iомадеш?

- ЛаьрхIад. Юхьанцарча кийчон лаьрхIа йола программа оаха дIаяхьа лерхI, эскаре тIахьеха ха йоацача кагирхошца. ДукхагIа дакъе цунна чудоагIар да «Геттара академи» БПЛА операторал царна Iомадар, иштта интерактивни оала «БПЛА лабораторе» дешара дакъа. Цу юкъейоагIаш хургья МЦ дакъ тIа кабинеташка материально-тех-

нически Iалашо яр, цу программан дешара-кхетам балара оагIув кхоачашъяр (из дIаяхьа тарлу Шолжа-Шахьаре), МЦ чуйоагIаш а йоацаш.

«Геттара академи» – компьютерни класс я, программа-аппарата комплекс шийца йолаш, цо Iомабергба пилот чувоацаш гIетташ йола аппараташ лелае (гражданскийраш санна, тIема дакъ тIара яраш а). Из деррига гIулакх Iомадеш хургва 150 саг.

«БПЛА лабораторе хургья пхьоалле, цу чу дешара-лабораторни комплекс, из я лелаш йола тайп-тайпара БПЛА влашагIйохка Iомалуш. «БПЛА лаборатори» яхача интерактивни дешара курсашка Iомалургва 150 саг.

- Укх замак башха дукха бац вайна юртбоахамера хьал довзараш, е из леладе ловраш. Фу лаьрхIад оаш цу дакъ тIа кагирхой юкъеозара?

- Кагирхой гIулакхех йолча комитето дIайолаю «АГРО-сдвиг» яха проект. Из дика кхетам балара программа я деша дагIаца берашта, студенташта, болх беш болча кагирхошта, къастта шоай доалахьара хIама дIадоладе ловш барашта.

Комплекса чудоагIаш да, хIанз йолаш йолча МЦ доазон тIара баьцадаараш леладара моттиг юха меттаоттayar, цига эшачунца Iалашо яр. Программа чудоагIаш хьаххолларгба 400 кв. м совгIа теплица боахам.

ШоллагIа дакъе хургда, дIа-юха ухаш, боахамашка экскурсеш дIаяхьар, дешархошта МЦ ферма хьал гойтар.

КхоалагIа дакъе дIахьоргья Iомавеш йола «6 сотка тIара бизнес» яха программа. Цунна чудоагIаш да доалахьара хIама хьадеча дакъе дола дешар, иштта шоай доалахьарча дакъ тIа бизнес хьаххоллара йола та-

ронаш царна йовзийтар. Хетаргахьа, из геттара эшаш дар да тахан кIезига лаьтташ долча мехка (ГалгIайче – из эггара зIамагIа бола РФ мохк ба); цул совгIа, балха моттигаш а яц.

400 кв. м совгIа баьцадаарий боахам хьаххолларгба МЦ дакъ тIа. Кагирхой центре хьаххелла, тахан болаш бола баьцадаарий боахам а тIехьара тIа тоабергба, ше санна кхы боацаш хургболаш, мехка кагирхой политикан дакъ тIа.

Юкъера хьаййчаца 1200 саг хургва; дIа-юха ухача кхетаченашка дакъа лоацаш.

- Мичахьа, маца кхоачашъе лерхI оаш «Лоаман Iадатий пхьоалле» яха дешара программа?

- «Лоаман Iадатий пхьоалле» яха дешара программа – из я дешара кхетачений оагIув, цига хургба мехка «къоаной», боккхагIбараш (историкаш, мохк тохкараш, йоазонхой, цIихеза болхлой), цар кхетаченаш дIахьоргья кагирхошца, иштта мехка хьаьший а хургба цу юкъе дакъа лоацаш, лекцеш дIахьош, уж хургья «хаттар-жоп» яхача кепара; лоаман культура, Iадаташ дувцаш.

Цу тоабо болх дIахьоргба республикан, Лоаман хьаьша тIаэцара кагирхой центра АНО дакъ тIа санна, шаьрача дакъ тIа а - ГалгIайчен столице Магас-Шахьаре, лоIамхой тароний центра зале а. Цу гIулакха оаха лаьрхIад 1200 кагирхой юкъебаха.

- МаларIа белгалонаш я «Къаман даарий пхьоалле» яхача программанна чуйоагIаца йIиIагашта, мехкарашта Iомабалара лаьрхIа?

- Кхалнаха лаьрхIа дукха тайп-тайпара салаIара, дешара хьалаш хьаххолларгба. ГалгIайчен лоаман дакъ тIа цу тайпара хьалаш геттара кIезига да, цудухьа лоархIаме да къонача ноаношта, мехкарашта,

йIиIагашта уж хилар. Къаьстта из декхар кхоачашду «Къаман даара пхьоалле» хьаххоллара.

«Лоаман хьаьша тIаэцара центр» яхача АНО проекта чуйоагIаш цхьа моттиг хургья, цу чу хургья мебель, кхыйола техника, пхьегIаш, даар кийчду моттиг, цига эшаш дола гIирсаш, хьехархочун болх дIабахьара лаьрхIа йола моттиг.

Пхьоаллен дешархой (лоаманхой) таро йолаш ба къаман даарий говзал Iомае, из кийчдара оагIонаш шерагIа йовза.

Керттера терко тIайохийт къаман Iадатий даара, из хургда ГалгIайчен дикагIа дола даар - чIаьпилг, из ду дикагIа хьоарах, кIолд чуелла.

Иштта кийчъергья 30 кв. м йола моттиг, дерригача эшачунца Iалашъяь, цунца цхьана таронаш йолаш цу говзанча хьехамаш де, из тоаба хургья 8 сагах латташ.

Цу тайпара влаштIехьадаргда, 20 кIезигагIа йоацаш, 160 йоI чуйоагIаш дола дешар дIадахьа.

- Шун проектага гIолла таро хургий кагирхой балха оттабеш?

- Хьалха балха профессеш лакха мах болаш яр. ХIанз а балха моттиг - из хIама хьаххоллара керттердар да. Бакъда, из кхы а лакха говзал йолаш хилча, цун мах баь саг варгвац. Юхадлоаде деза хьалха хиннар, говзанчий мах беш дола хьал, из болх дIаболабе беза дешархошккара, студенташкара; цунна хетадаь да хIанз болх беш йолча «ПРОМ-тур» предприятешка экскурсеш дIаяхьар, хьал довзийташ дола проекта дакъа да из.

ПРОМ-туризм – уж я касткаста ГалгIайчен предприятешка дIахьош йола экскурсеш, болх беш боаца кагирхой балха оттабара лаьрхIа. Цу тайпарча гIулакхо 600 студента таро лу промыш-

10 ЗАМАНХОЙ

ленности хьал ма дарра довза, царна шоашта гуш хургболаш профессиональни болх.

Барчча шин шера «Ноахал 18-35» яха Еригроссийски лоламхой влашагхетар хилар, даим деглабара кийча бола, начлал дола кагирхой тлахьехаш, из лаьрхла да дикал йолаш болх бе йомабалара, тоабашца хургболаш уж кийчбара, шоашта ховш дар чоагладара, накъай-оала говзал лелаеча лоламхой болх длахьоргбола кулгалхой царех бара.

Кагирхой аттагла ба йехабе моллагла долча хьала юкьебо-ахаш, цудухьа дукхагла царна тлагерташ хул шоай политически е кхийола уйлаш кхоачашъяра во гулакхаш юкьедаха гертараш. Къаьстта цу тайпара хьал юхатохара, де-зача дош ала ховш хилара, шоашта тлахьа кагирхой баха, царна хьалха отта ховш бола нах, наха юкье нийсбелча шоай фу дувца деза, малагла вахара оаглон тлахьа хила беза ховш хургбола кагирхой ба цу юкьебаха безараш.

Из проект лаьрхла я болх-лой таронаш лакхъяра, мехка лоламхой болама даькъ тлара хьал кхы а дикагла дара, иштта РФ кагирхой балх-цара кийчо яь, уж дикагла кхеташ хургболаш. Карарча шера кхетаченна чудоаглаш диь дийнахьа говзанча хьехамаш, герга истолаш длахьоргда; из бахьан долаш, мехка лоламхой болама 100 викало шоай говзал лакхъер-гья лоламхой балха даькъ тла.

Хьалхагла аьлар, Жлайрахьа лоаман хьаьша тлаэцара, Кагирхой центра даькъ тла топпара гирсаш дара гулакх хьаделларгда. Хьанна лаьрхла да из дешар?

- «Топпара гулакха пхьо-алле» яхача довзийтара про-грамма чуйоаглаш хьакхол-ларгья кхоллама майда, цо таро лу Галглайчен къаман ладатий, исбахьален кулг-говзала оаглув деглайоалае.

Цу программанна чудоаглаш де лерхлараш дукха да. Цу юкье да гирсий кхоачам, йохайна вагла йиш йолаш дола топпара гомаш, топпара гулакх дладахьара лаьрххла йола пешкаш.

Йомалуш бола мехкарий, кагий нах практически гов-зал эца таро йолаш хургба 40 говзанча хьехам длахьоча цу даькъ тла, йомалураш 320 саг хургва.

Из кхетаче дайихьача бакъахьа я центра даькъ тла санна, цул арахьа а. Цул совгла, таро я туристашта лаьрхла хьакхолла мах бехаш дола хьалаш. Уж хургда ка-гирхой центре.

- Дукха ха йоацаш вай мехка дездир Сийлахь-бок-кхача Даймехка тлем тла Котало яккхха 80 шу дизар. Цу ханарча турпалхой, Даьхен исторе дагалоаттам лорабара фу де лерхл оаш?

- Сийлахь-боккха Дайм-мехка тлом латташ дукха нах байра. Царех дуккхаба-

раш мичахьа длабехка боахк ховш а дац. Уж лахара тох-кама болх длабахьар, цар да-галоаттам чоаглар вай дек-хар да. Цу гулакха юкье ба боккха, беза Галглайчен а, иштта мехкал арахьара а тох-кама болам. Кагирхой Коми-тета тоабо влашагйолларгья «Маргалбика тлом» яха ре-гионашта юкьера тохкама экспедици, цу юкье хург-ва 100 саг. Иштта кийчо еш да, 1942 шера тов бетта 1-ча денгара 28-ча денга кхаччал-ца, Сийлахь-боккха Даймех-ка тлом болаш, Маргалбика моастагла тлавенача хана, из юхатохаш байна блухой ла-хара бола болх длабахьара. Цул совгла, тохкама балхаш длахьоча хана кораяь еррига хламаш дайохьийтаргья ВОВ зламигача музейе.

Къаьстта ала лов «Маргалбика тлом» яхача тлема-исторически оаглонх лаьца. Проекта чуйоаглаш хьакхолла лерхл кердача МЦ даькъ тла, ВОВ тамашийна музейе оаглув, из глшло хург-гья 70 кв. м длаолацаш.

Проекта керттердар да, ВОВ шерашка советски хал-къа карагдаьнначох бола исторически дагалоаттам ло-рабар.

Музея гойтама даькъ тла дешархой а студентий а таро хургья цига дукха хлама бларгаго, уж да сурташ, Маргалбика тлема доакъаш-хой шоай доалахьара каьха-таш, цу шерашкара хламаш, из деррига ший тайпара, оаз тла а юлаш, кийчдаь хургда, боккьонца хланз из ха йолаш санна хетийташ.

- Комитета лаьрхладий, 2026 шера дицденна галглай кулгатовзала балха дакъа, нийсагла аьлча, дошо хьоаса бохийташ маха баккхара гов-зал кердаяккха? Цох дувцал вайна.

- Дошо хьоаса бохийташ маха баккхара болча говзан-чий «Doşuv» ишкол («дошув» галглай меттала - «золото») дешара майда я дошо таьш

юкьеодоахаш хлама тегара, кхьдолча къаьнарча кулг-говзала ладатий балхаш дара, уж балхаш леладаьд длаяхача замах вай кхалнаха.

Ишкола чудоаглаш, оаха хьаергья 32 кв. м даькъ тла моттиг, цьхатарра болх а, иштта говзанча хьехамаш, ший практически курс а длаяхьа таро хургйолаш. Царех цаг я дошо хламаш те-гара йомавеш дола керттера дакъа. Цун чудоагла 72 ака-демически сахьат, цига кул-гатовзала керттердар хьаэ-цаш, 10 саг йомалуш хургва. Шоллагла курс- из клеззига кхьча тайпара я. Цига 72 сахьата керттерча даькъа пхе пхи дешархо я, иштта йомалуш йолча 5 говзанча кюаргга карадерзадергда чо-алхане йолча техника хьал, уж ба шоай балха говзал лак-хье ловраш.

Проекта шоллагла дакъа дувзаденна да даимара 10 гойтам хьакхолларца. Уж къаман культуран организа-цешка (музее, культурно-туристически центре, арахьа болх беш йолча Галглайчен викалий фусамашка) дладала деза.

- Хлара шу массаза доал, дукхагла хулаш боарла шоаш-кара дика дакъа юкьеда лов-раш. Дукхагла дагадааллаш да царна лалама хьал. Кагир-хой гулакха йолча Комитето малагла дакъа лоац цига?

- Статистико хьагойт, «Спаси Грута» яхача Респу-бликански экологически бо-ламе-яхье тиша каьхат гул-деча дика дакъа лаьца хилар. Цун маан дар, Галглай Ре-спубликан кагирхой эколо-гически хьал тоадеча юкье-ебахар, царна тиша каьхат къаьстта хила дезилга ловза-рий кепага гюлла гойтар, из царна хьалхадаккхар.

Карарча шера, «Спаси Грута» яха эко-яхьаш длаяхьа лерхл, Галглай Республи-кан 96 дешара моттиге (иш-колашка, СПО). Иштта оаха лаьрхлад цу юкьебоалабе 48

500 студенташ, дешархой; 72 000 кийла каьхат гулде лаьрхлад.

«Эггара дикагла толаме ишкола» яхача даькъах луш ганзе да 492 000 сом ахча. Совглаташ луча хана хьалха-ра моттигаш яьхача 12 ишко-ла лургья видеопроектораш.

Эггара дикагла дакъа лаь-цача 3600 доакъашхочунна ахчанца доаца совглат дерг-да. Уж салала бугаргба ара-хьа, цу юкье доаглаш да ки-нотеатре бахара билеташ, кафешка даар. Цу гулакха хьакъоастадаьд 2 340 000 сом.

Цу юкье дикагла йола оаглув я, яхьа доакъашхош-та совглаташ далара болх ховш влашагйобелла хилар: то-абаш, классаш шоайла яхьей-оал, хларавар герт ше-ший тоаба хьалха хилийта, цьха-на салолама центре экскурсе глоргболаш.

Цунца цьхана моттигий кулгалхой а къаьхегаш ба, «Дикагла йола ишкола, СПО» яха цли яккхара тлахьа болаш, шоашта материально-техни-чески хьал тоадара керттера совглат даккхар духьа.

- 2024 шера тушола бетта, Дерригача дунен кагирхой фе-стиваль йолааш, Галглайчено дладихьар Гуржегларча вика-лашца культуран кулгалдар. Цьха шу даьлча вай мехко тлаййцар вошал долча къа-ман викалаш вайцига. Длахо чоагилбе лерхлаш бий из був-зам?

- Россее-Гуржий кагирхой кхетачено хьаллоац, 2024 ше-рара Дерригача дунен кагир-хой фестиваль, длахо а «Куль-туран кулгалдар» аьнна цьха-на дайихьа хинна програм-ма лелае дага ба. Оаха цьха-на длахьоча кхетачено таро лургья, Халкъашта юкьерча доттагала клуба хьалхаш-ка латта керттера декхараш кхоачашде. Российски Феде-раце доазон тла цьхана кхе-таченаш длаяхьара чудоагла, паччахьалкхений викалаша шоайла балха говзал эцар,

тайп-тайпарча даькъ тла рос-сийски, кхьча паччахьалкхе-ний кагирхоша даьха тола-маш гойтар, цу юкье кагир-хой политиканна, илманна, культуранна, спорта, техно-логена карагдаьннараш гой-тар. Кхетачен кхаь дийна-хьарча программанна юкье дакъа лоацаш хургва 100 до-акъашхо.

Из белгалдоалаш да РФ ериггача моттигашта юкье, хлана аьлча Галглайче - из цаг мара боаца мохк ба, 2026 шера Россее Гуржий мехкеи бувзам беш, юкьерча май-дан тла кхетаче длахьош.

- Баркал хилда, тхоца къа-маьл де таро хиларах. Аьтгув балба Шун, из йоккха проект кхоачашье.

Лоаца хоам:

Малсаганакъан Абукара Адам ваьв Галглай Респу-бликерча Насарен-Шахья-ре 1993 шера наджгоанцхой бетта 12-ча дийнахьа.

2007 ш. - 2010 ш. из деша ваьгав Насарер-ча ахархой техникуме, цо тлехдика караерзаю «Эко-номика, бухгалтерски учёт» яха балха говзал.

2010 ш.-2014 ш. из лак-хара дешар дийша воал «Паччахьалкхен, доал дара даькъ тлара кулгал» яхаш дола, Галглай паччахьалкхен университете.

12. 2011 ш.- 02. 2015 ш. из болх беш хул, Галглай Республикан «СевКавЭнер-го» ООО энергоаудита отде-ла кулгалхо волаш.

06. 2015 ш.- 05.2017 ш. болх беш хул «СтройМар-кет» ТК электрика отдела менеджер волаш.

07. 2017 ш.- 12. 2019 ш.- Галглай Республикан ка-гирхой гулакха йолча Ко-митета юкьярлон организа-цешца, студенташца бувзам лелабара отдела говзанча.

02.2022 ш. - 03. 2024 ш. Галглай Республикан ка-гирхой гулакхех йолча Ко-митета кулгалхо, таханар-ча денга кхаччалца, из болх беш ва.

Берашта «Селафад» лорадаь саг

Журналиста Майсиганаькъан Саламхана 85 шу дизарга

ГІазданаькъан Ахьмад

Йицлургйоаца цІераш я вай къаман журналистике, дикка ха яьлча наьха дегашта боча йолаш. Царех ва ала йиш я тахан Майсиганаькъан Махьмад-Султана Саламхан. Къаман вахаре, культуре лоархІаме дакъа дІалаьца саг ва из.

ТІема уназара денош этгача, 1941-ча шерарча Іан шоллагІча бетта 14-ча дийнахьа Буро тІа ваьв Саламхан. Цу ханарча дуккхача берий вахар санна, унзарча тІема деноша дІадаьккхар цун берал а.

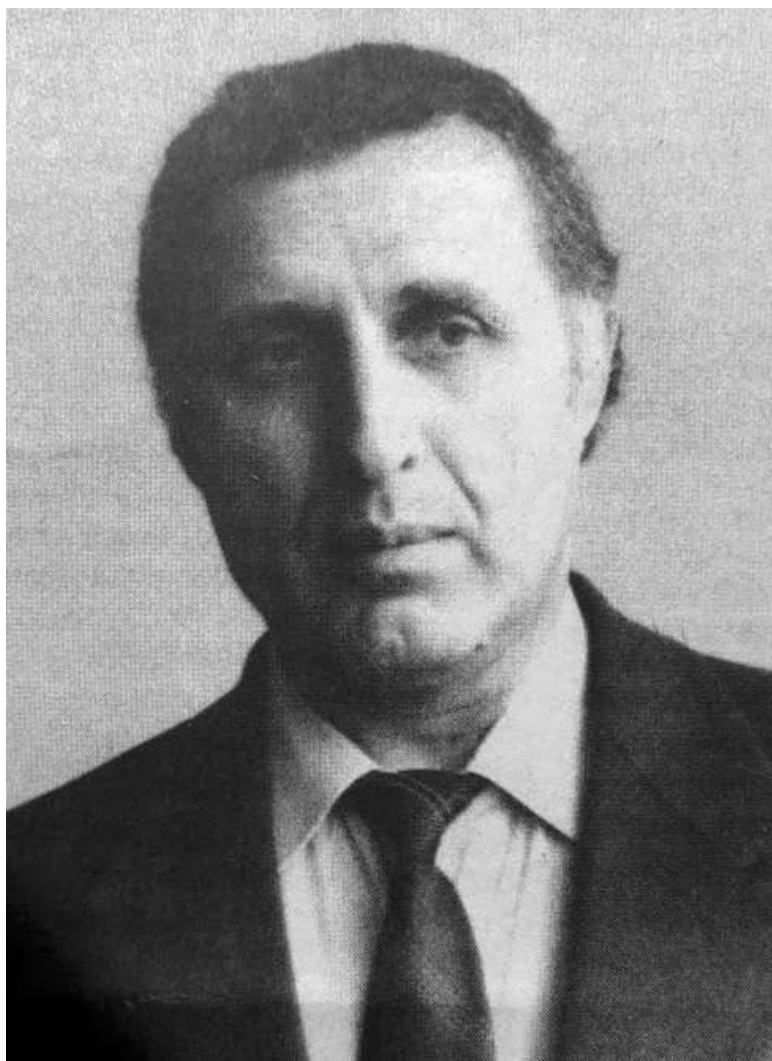
1944-ча шера къам, цхьаккха бехк боацаш, Даьхенах даьккхача хийрача, шийлача Сибре Іодахьийтар бІаргадайра кІаьнка. Уж ханаш цІаккха а дега йицлургьярех яц. Халача, бирсача деношта духьаллатташ дІадоладелар гаьнарча мехкара вахар. Хозача, мерзача деноех дизза хила деза берал Іазапе дІадахадале а, дег чура кІязи ца верзаш, ураьттар из.

ГІалгІайчен паччахьалкхе хьаоттача хана, мах баь варгвоаца совгІат вай къаман берашта де лаьрхІар Саламхана. «Селафад» яхача берий журнална вахар, хада ца хадийташ, дІаьхдир цо Наьсаре вай къаман хІама хьаотташ лаьтгача шерашка.

Белгалде деза, журналах тилла цІи а цхьа бе-башха йоацаш хержа йоацІлг... Халача шерашка ураотташ лаьтгача берий дегаш хьаотташ бола болх бар из журнал арадувлар, хІаьга селалад оттар массахана дог хьаотташ, бІарг гІадбугаш хІама да.

Из кертте оттадаь, тилла цІи яр из. Журнала тІа арадувлар берий дувцараш, байташ, сурташ, иштта яхьаш чакхйоахар берашта юкье цар начІал, кхолларца бувзаш гойташ.

Журнала оагІонаш тІа арадувлар доттагІалах, нийсхо ло-

аттаярах, боккхийбарашца лерхІам хиларах, Даьхе езарах дола йоазош. Бераш Іомалуш дар шоай уйла йоаржае, массанена дІайовзийта, дунен хІама кхетаде. Республика хІетта хьаотта йолалуча хана, боккхача наькъ тІа цо ший хьалхара гІа боаккхача хана, берий журнал арахеьтар атта ба ала йиш йоаца болх бар...

Доккха сабар, хьаькъал эшаш гІулакх дар из цу хана. Майсиганаькъан Саламхана журнала кулгал даь ца Іеш, боккьонца ший дог дийзадар цунца. ХІара журнал арадалар, берашта цІай хургдолаш, духьалдахьа гІерттар из. Тахан майрра ала йиш я; цу начІалах визза хиннача сага лаьрхІар кхоачашилар, аьнна.

«Селафад» массанена дезаденна дег чу дижар, гІалгІай берий литературе ший йизза моттиг хьалаьца, дІаьттар из. Ше леладер дезаш, лоархІаш вар Майсиганаькъан Саламхан. Тахан, из саг дагаухаш, начІал дола журналист, редактор хинна ца Іеш, ший къамах дог лазаш, беркате хургдола хІама доаржаде гІертташ лаьтгача къаман визза воІ волаш, чакхьаьннилга кхетаду вай. Берашта хоза кхоане кхолла гІийрта саг ва из, цо мел даьр пайда эцаш да тахан а.

Хьинар долаш саг хиннав Саламхан, иштта ца хилча, ше лаьрхІар тІателла дІааьхдаьккха хьожаш, лаьтгача хургвацар из дуккхача шерашка. Дега цхьа атта, наха везалуш, воккха-

чунца а, бераца а бувца мотт болаш, саг вар из. Сибрера Даьймехка ваьнначул тІехьагІа, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен хьехархой институте деша эттар из. 1963-ча шера дийша ваьнна, Йоккхача Ачалкхерча ишколе балха эттар.

1965-ча шера болабелар цун журналистике бода никъ. Цу хана хеттар цо «Сердалоца» ший кхел а. Массехк оагІонцара болх дІахьош, чІоагІа къахьийгар цо газете. Иштта хилар 1986-ча шерга кхаччалца, «ГІишлонхо» яхача газета кулгал де отталца.

1991-ча шера цхьаькхача, керда никъ хоттабелар цун вахарах. «Книжка» яхача Нохч-ГІалгІай кепайоазон-полиграфически моттига редактор хилар цох. Кхы а цхьа шу даьлча денз, «Селафад» яхача журнала кертера редактор волаш, лаьттар из 2017-ча шерга кхаччалца. РФ культуре, Нохч-ГІалгІай АССР культуран оагІонца лоархІаме болхло хиларах, тайп-тайпарча совгІаташца белгалвир из. Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президума ЛоархІаме грамота елар цунна 1973-ча шера, иштта «КарагІдаьннарех» яха орден а елар цунна, къаьстта вай республика хьаььчул тІехьагІа.

2019-ча шера гуйран шоллагІча бетта 9-ча дийнахьа вайцара къаьстар Саламхан. Вайна юкье даха дисад дуккха а цо, кхоаненна яхаш, доаржадаь дикаш. Дикача сага вахара никъ бІаьхий, массане пайда эца йиш йолаш хул. Тахан а дахаш долча «Селафад» оагІонашка, дисад цо вайна дитар. Литературе, журналистике сага ше вовзийта гІо деш лаьттарех вар Саламхан.

Берий дегашта йІовхал енна, цар бІарг гІадбига, цар вахара денош сийрдагІа хилийтача сага цІи йицлургьяр цІаккха а! ТІехьено тІехьенга бувцаш, баха беза къаман яхь йола, цох дог лазаш хинна къонгаш!

«Блокадан маькх» яха болам хьаллаьцар Наьсарерча РДК говзал Іомаераша

ГІазданаькъан Ахьмад

«Блокадан маькх» яха Ерригача Россе болам хьаллоацаш хилар Наьсарерча культуран ЦІагІа. «Сийг» яхача берий театро, Эккажананькъан Мадинас кулгал деш, «Вахара чІегилг» яха литературни-ашарий композици гойтар цига. Сийлахь-боккхача Даьймехка тІема шерашка Ленинградерча наха гойтача турпалча гІулакха хетабаь болх бар из.

«ДІадахаца шерашцара бирса, ла ма могга хала дола истори берашта довзийташ моттиг хилар цох. Йоккха, унзара хало тІакхьаьчача; ца бохаш духьаллаьтгача наьха вахара деношка хиннар хьокхаш бар зІаьмига артисташ.

Къаьстта йоккха терко тІаяхийтар 125 грамм дийнахьа мара ца хиннача, бе хошшал мара йоацача маькха чІегилга, хІара дезала лоархІаме хиннача маькха карточкаш», - дийцар «Сердалога» цу моттигера. Цу шийлача, меьцача деношка боккхийбарашта новкъостал деш, заводашка къахьегаш, лозабьарашка хьожаш, хиннад бераш а.

Тахан чІоагІа тамашийна хет из деррига, бІехача фашиста леладар вІалла дицдала йиш йоацарех долга кхетаду бераша. Из деррига истори ма дарра гойта гІертташ, берашта 125 грамм маькх дІайийкъар. зІаьмига маькха чІегилг тІеаеш латташ, берашта духьальэттар цу ханарча нахага хинна хьал.

ТІема шерашка Ленинграде лаьтгача хьалах дийцар Мужеча

ГІазданаькъан Ахьмад

«Вайна дицлургдац уж денош» яха Сийлахь-боккхача Даьймехка тІема шерашка Ленинградера наькъаш дІакъовларах этта хиннача хьалах дувцаш кхетаче дІайихьар Мужечарча култран ЦІагІа. Моцал ла ма могга дола унзара денош лаьтгача хана, цигара нах духьала мишта эттар дувцаш моттиг хилар цох.

«Уж бирса денош дІадовзийта хьежар кхетаче. Цхьаккха тайпара дІачуваха, аравала йиш йоацаш, наькъаш къайлача хана, цига лаьтгача хьал довзийташ дола сурташ, каьхаташ, виде-

ош яр экрана тІа гойташ, иштта цига хьекхар Ладожски Іам тІара «Вахара никъ». Ленинградера нах, турпалаш хинна, духьальэттар цу Іазапе хиннача деношта», - дийцар «Сердалога» кхетаче дІахьош хиннараша.

«Блокада» яха документальни кино хьекхар цига. 872 дийнахьа лаьтгача унзарча хана, цигара адам духьальоттар мишта хиннад бІаргадайра берашта. Къаьстта терко еш дийцар, цу хана екьаш хиннача 125 грамм маькххача. Берашта хьалхадаьккхар, ер тахана маьрша вахар бахьан долаш вай даьша дукха халонаш лайнилга, дуккхача моттигех чакхьаьннилга, ца бохаш.

«Студентий вахарга баьккха гIа» яха Ерригача Россе болам

Гаьгенаькъан Мартина

Студента Денна хетабаь Ерригача Россе болам хьаллаьцар вай мехка «Хьалхарчар болам» яхача оагIоно. Тарпенаькъан И.Ю. цIи лелаеча политехнически колледже баха хилар дешархой студенташ даькъалабувца.

«Селхан ишколера арабаьнна, тахан студенташ болаш кердача наькъ тIа баьннараша Наьсарерча № 19 йолча ишкола дешархошта дийцар студентий денош мишта дIадолх, урокашта, студентий парашта юкъе малагIа башхало я, иштта кердача наькъ тIа нийслуча цхьацца халонех а. Дешархошта хьалхадьккхар вахаре наькадаргдола, шийна дIадахьа могоргдола гIулакх хоржаш; эггара чIоагIагIа лораде дезараш малагIаш да», - дийцар тха газетага.

Колледжа моттигашка гIолла экскурси е, цхьацца кердадараш довза аьттув баьлар берий.

Ишколай столовешка кара ахча доаца хьал юкъедаккха лаьрхIад

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен дешара, Илман министра Цхьорой Ахьмад-Башира дийцар «Сбербанк» ПАО викалашца республикан ишколашкарча столовешка даарах, кара ахча доацаш, мах лургболча таронех. Таьраххий хьалашка валар масса-

нена а аттагIа хургда моллагIа болх дIабахьа, цудухьа из тоадара, цу балха дикал лакхъяра деш да из.

«Дешара карта» яха оагIув юкъеяккхаро, таро лургья даьна-нанна шоай бера даара бIарчча тIахьожам лоаттабе, царна ховш хургда, ахча

къаьстта дIайхача даарах дIадахалга. Цул совгIа дешархой таро хургья, дукха хьежа ца безаш, хIама яа, цул совгIа ачанцара хьал а царна дикагIа довзаргда. Ишколай таро хургья шоай дIадодар фуд ха, санитарни боарам лорабе, хIана аьлча столове болх бераш ахча бедехка дезаш хургбац», - аьлар

«Сердало» газетага мехка дешара, Илман Министерстве.

Цу кхетаче лаьрххIа йола план вIашагIьеллар - «наькъа карта» юкъедоаладар, республикан столовешка кара доацача ахчах хIама яар. Из дика кIийле я укх заман ишколера хьал нийса леладара, таьраххий экономикан жоп луш а хургда из.

Шолжа кхален берий кхоллама ишколе, йийлла урок хилар

ГIазданаькъан Ахьмад

«Къаман сцена тIара халхар» яхача дешара оагIонцара йийлла урок дIайихьар Шолжа кхален берий кхолламах йолча ишкола халхарий моттиге. Дешархошта хьалхадьккхар, гIалгIай къаман халхар цун Iадаташца дувзаденна, из оагIув белгалбеш хила дезилга.

«Йийлла урок йолча хана, бераш сатем байна хул. Дас, нанас дечул чIоагIагIа саготдеш хул бер ше. Халхарех болча оагIонца иштта йола уроках каст-каста дIакхухьаш я. Царга гIоллагуш хул бера фу дIаййцад, шаьрдаьд, малагIа моттигаш кхы а тоае езарех я», - дийцар «Сердалога» ишкола кулгал деча Боканаькъан ПаьтIамата.

Урок берригаш раьза болаш дIаяхар. Шоаш леладер ма хулла хозагIа, дог айдергдолча тайпара дIахьокха гIерташ, беррига низ тIабахийта кхестар бераш сцена тIа.

«Кванториум» яхача технопарко IT езайолийт берашта

Гаьгенаькъан Мартина

«Кванториум» яха технопарк я хоамий технологешцара берий безам совбоаккхаш. Магас-Шахьяра дешара Центре цу даькъ тIара кхетаче хилар берашца, яхаш, хоамбу «Сердало» газетага из болх

вIашагIбеллараша.

«Ше къамаьл деш, технопарка кулгалхочо Янданаькъан Салмана лоархIае хоам бир хоамий технологешца шоай вахар дувзадаьча нахах. Цо белгалдир, таханарча технологей замак мишта сиха

хувцалуш доагIа хоамий дуне. Цо иштта аьлар, цу хьалашка болх бе ховш хилар мел лоархIае да», - йоах дешара моттиге.

Цул совгIа, хаттар-жоп яхача кепара довзийтар цох а иштта кхыча темах а дар. Кхетаче чакхийоалаш, дукха хилар

берий технопарке деша аха безам бараш.

«Цу тайпара кхетаченаш дIахьош хиларо таро лу берашта дикагIа довза «Кванториума» балха дакъа, цар иштта хьалхара гIа боаккх шоай професси харжа», - аьлар Янданаькъан Салмана.

«РобоФест-2026» яха технологически фестиваль дIайихьар вай мехка

ГIазданаькъан Ахьмад

Тухан хьадаьннача цхьаццадарашца болх бовзийташ йола «РобоФест-2026» яха моттигера технологически фестиваль дIайихьар вай мехка. Наьсарерча Берий исбахьален ишкола филиал йолча, шахьярерча № 1 йолча гимназе хьайийллача кердадараш доаржадеш йолча ишколе дIайихьар фестиваль. Таханарча ханага хьежжа, тайптайпара оагIонаш довза берашта аьттув луш йола моттиг я из.

«Шахьярерча гимназе тха ишкол хьаеллар, берашта пайда беш хилар. Роботош шоаш хьаеш, царца-

ра болх дикка шаьрбеш да бераш. Цхьацца хIама шоай кулгашца, хьаькъалца хьаькулларал совгIа, шоай проекташ дуккхача наха хьалхашка боагIача боараме дIайовзийта, йоаржае Iомаду бераш.

Из да керттера декхар», - дийцар «Сердалога» Берий исбахьален ишкола кулгал деча Мержой Лидифас. Фестиваль йолча хана, медиаконтент хьаькхоллаш къахьегаш дар кхыдола бераш. Къона инженераш роботех боахкача юкъа; сурташ, видеош хьаькхолларах йолча студерча кхыдолча бераша бIарчча репортаж вIашагIйоллар из еррига хьатIайоаккхар.

Дикка белгалбаьлар цу

дийнахьа къона медиаговзанчаш бола Гуражнаькъан Ислам, Iумаранаькъан Хьасан. Цар проекто хьагойтар,

таханарча медиатеchnологешца дувзаденнараш берашта малагIача боараме довз.

Галгалайчен гурахьа дладувча ялато гладвуг

Султиганаькъан Йоакъап

Галгалайчен Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, республикан Іан кІалха додаш дола ялат дика хилар, цо дІалоац 90% ялата кхаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Белгалбаккха лов юртбоахама Министерствон болх. Кхаш дика кийчаьд. Фу тешшаме да, техника, иштта таронаш йолаш я, шоай боара-

мах уж лелаю. ХІара даькъ тІа тІахьожам лоаттабу, цох тийша да мехка кхачан хьал», - аьлар Галгалай Республикан Кулгалхочо, деррига балхаш дика чакхдаьха хилар белгалдеш.

Юртбоахамий кулгалхоша, говзанчаша шоай ханнахьа дІабихьар беррига болх: кхашка кийчо йир, молхаш техар, дика фу ийцар, лаьтга аьхад, хица кІаьдаьд. Из бахьан долаш дика ялат кхедир - культураш хьалтІаялара боарам хила безача тайпара ба. Цхьана дІадийна лаьтга - 27 400 гектар: кІа - 18 600 гектар; кен - 5 700 гектар;

чхьовга - 3100 гектар. Юртбоахама министерствон болхлоша дика кьахьийгар. Из цхьаькха

хьокхам ба Галгалайчен юртбоахам дегІабара - цун экономика лоархІаме оаргІув.

Наьсарерча дешархошта фаьлг гойташ, хилар ТЮЗа актёраш

ГІазданаькъан Ахьмад

Наьсарерча № 3 йолча ишколе «ЦІе кийнг» яха спектакль гойташ хилар мехкарча ТЮЗа актёраш. ЗІамагІа долча берашта боьхонца дола цІай хилар цу гІулакхаш.

«Бераша даькъа лоацаш дІайихьар спектакль. Говза борз Іехаяь, ший нани йолча дІакхача езаш хиннаца ЦІеча Кийнга гІо де ловш дар бераш, сов чІоагІа дог айденна.

Цу исторен юкье даькъа лоацаш хилар хІара бер: ЦІеча Кийнга гІо деш бар цаІаш, вожаш бирса Борз санна Іимадаш е Іомабелар. Бераш чІоагІа раьза дар, фаьлга юкье даькъа лаца шоай аьттув болаш», - дийцар «Сердалога» ТЮЗо.

Театрах берашта цхьа тамашийна дола дуне хет, цунга хьежжа чІоагІа гІадболх уж актёраша керда спектакль еча. Каста Наьсарерча № 3 йолча берий беша хьокхаргья актёраша «Чуче» яха спектакль.

Шаьме дІабахарий гаргарча нахаца, кьамаьл дир МагІалбика кхале

ГІазданаькъан Ахьмад

Сирийски Іарбий Республике (Шаьме) дІабахарий гаргарча нахаца кьамаьл дир МагІалбика кхале. Терроризм, экстремизм яхача зулама духьала лоаттабеча балха тІагІолла чакхдоаккхаш гІулакх дар из.

«Кхетаче даькъа лоацаш бар терроризма духьала кьовсам лоаттабеча кхела хьалха латта Джамболатанаькъан Мухьмад, цу оагІонцара керттера болхло ЦІечой Руслан, администраце кулгалхочун гІонча. Кхетаче дийцар цу бІехача зулама никь хоадабеш кхоачашде дезарех, цу юкьебахарашта хургдолча таІазарах, иштта цар гаргарча наха тІалаттача кхерамах.

Кьаьста йоккха терко тІайохийташ дийцар из зулам даржаш дола наькъаш дехкарах, кагирхой лорабарах, массахана тІахьожам лоаттабе безаш хиларах», - хоам бу «Сердалога» МагІалбика кхален администраце.

Терроризма духьале лоаттабеча кхело белгалдир, цу кхетачен керттера дехкар гІо дар, оагІув хьаллацар долга. МоллагІа цу оагІонцара хало тІакхьаьчача, е кхерам тІалатташ хІама хилча из хьаоалаш, гІо дехаш хилара тІахьийхар цар Шаьме дІабахарий гаргара нах. Иштта йола кхетаченаш касткаста дІакхухьаш я цу моттиге.

МагІалбике дийцар, токах ахча дІадаларах

ГІазданаькъан Ахьмад

МагІалбика кхален администраце кулгалхочо Галай Мусас кхетаче дІайихьар, токацара хьал лорадеча урхаллен компаней викалашца. Керттера дийца дош дар вахара-коммунальни хьалех йола йоал гульяр, царех пайда эцарашта юкье. Доакъашхоша

шоашта хетар аьлар из мах гулбарах, хьалуш а цалуш а хиларах, мах оттабир дехкар Іоадеш хилара, дІахо из хьал тоадара.

«Мусас керттера терко тІаяхийтар, паччахьалкхен бюджета организацеш, урхалленаш дехкар доаллаш хилара, бюджета балха даькъ тІара

болхлой шоашкара масал гойташ хила безар, аьнна, белгалдаьккхар цо. Цу дешага лаьрххІа хьажа везилга хьоахадир, дукха законаш да юкьедаха йиш йолаш из болх тоабара, хІаранегара коммунальни хьалаш леладалах законах доагІаьча тайпара дехкар хьа а дехаш», - аьлар «Сердало» газетага МагІалбик-Шахьара адми-

нистраце зарбан болх лелабераша.

Цига лаьрхІар кхоачашдара болх лерттІа вІашагІбелла хила беза; цун толамашка хьежа веза даим. Иштта дале а, моттигерча Іаьдало тешал ду, дехкар хьадалара болх дика дІахьоргхилара, шахьара вахара-коммунальни боахама ахчанцара хьал тоадергхилара.

Хала оамал йолча дезалашцара хьехама болх

ГІазданаькъан Ахьмад

МагІалбика кхале, хьехама болх дІабахьара чуйоагІаш, аргІанара кхетаченаш хилар, хала оамалаш лелаеш болча дезалашца. Кьаьстта терко тІаяхийтар жерал бисача кхалнаха, хьалхагІа воча наькъ тІа баьнна лийннача наьха берашта. Цу тайпарча цхьан кхетаче даькъа лоацаш хилар МагІалбика кхален терроризма духьаларча комиссе болх Іалашбара йолча отдела кулгалхо Джамболатанаькъан Мухьмад, иштта доал деча даькъ тІара викалаш, полици.

«Кхетаче дІахьош керттера терко тІаяхийтар кагирхой харцача наькъ тІа баргбоацача хаттарашта, царна из зулам уголовни бехктокхам боацаш цахилар хьалхадоаккхаш бола болх дикагІа дІабахьара, Россее законаша дІадехар кхоачашдара уж тІахьехаш хилар кьамаьл даьраш. Цига иштта белгалдир доал деча даькъ тІарча Іаьдало вахаре эша новкьостал де дезаш хилар, уж дезал нийсача наькъ тІа бахар хьаллоацаш, царца болх бе безилга. Цу тайпара кхетаченаш касткаста дІахьу, уж лаьрхІа я харцацхьара гІулакхаш юкьера да-

хара, юкьарлон кхерамзле лораяра», - аьлар «Сердало» газетага МагІалбика кхален администраце.

Іаьдала викалаша белгалду, цу тайпара болх царца дІахо а дІахьоргхилар.

14 КУЛЬТУРА

Гизданаькъан Ахмад

Россе театрашка кьахьегарий 150 шу дизара, артиста Ден хетаяь кхетаче длахош хилар Оалкамарча культуран цIагIа. Юртхошта доккха совIат хилар цу гIулакхах. «Кхетаче длахош хиннараш бар мехкарча кьаман кхоллама ЦIен болхлой.

Мехка культураца дувзаденнараш доаржадеш кьахьегаш болча цар, ма хулла тоадаьдар из гIулакх. ГIалгIай паччахьалкхен кагирхой театра актёраш бар цига гулбенна. Массанена бовзаш бола артисташ цига баьхка гIадбаха бар юртара нах», - дийцар «Сердалога» РДНТ исбахьален оагIонцарча балха кулгал деш йолча Абдурзаканаькъан Аьсета. Цу йоккхача проекто хьагойтар театрай кьаман культуран юкье боккха бувзам болга; театрага гIолла цу оагIонца дувзаденнараш, истори, кьаман оамалаш дIайовзийта йиш йолга.

Белгалде деза, Станиславский Константин Юмадаьраш вай кьаман театраца дикка товш, дувшаш долга. Сцена тIа баьннача актёрашка хьежаш, цар мел дувцар зувш, вай теркалду, хIара актёр ший мел бола низ Юбилла белгалвала гIерташ, хьежаш багIачар дог соматт дикка гIерташ волга. Театрага гIолла гу вайна тахан, гIалгIай кьамо тхьоврача ханашкара хьабена бIаьха, чоалхане никъ, даьша лора деш таханарча денга кхоачадаь эздий Iадаташ, цхьаккха хIаманца диста йиш йоаца дIаьхий дола истори, иштта кхьадараш а.

Гавнарча, хийрача Казане кхаьчача хана а, вай театр хилийта гIерташ, кьахьийгад гIалгIаша. Кьаман исторена вIалла йицIур-гIюацаш, йовзаш я тахан цу гIулакха хьалхалаьттарий цIераш. Театр довзар яхар атта никъ бац! Цкьа из хIама шийна хьатIаийца саг даиман

Массахана лоархIаме хургдар

Театре кьахьегарий цIай дIадихьар вай мехка

цу наькъ тIа кьахьеге дезарех ва, хIана аьлча актёра довза дезараш дукха хул, хIаьта тахан дукха кердадараш гучадувл. Селханарча ханашцара истори довзийташ, таханарча хано дIадеххача тайпара болх дIахош, кьахьегаш ба вай мехка цу оагIонца бувзабеннараш.

Белгалде деза, гIалгIай театр хIара денна тоалуш, дегIадоагIаш латтилга. Вай кьаман юкье кIезига бац лакха начIал дола актёраш. Мехка санна, Россе тайп-тайпарча моттигашка а дикка бавзаш ба уж. Вахаре этта дола цхьадола хIама театрага гIолла доаржаде, ма дарра дIадовзийта йиш хул наха. Берий, кагирхой театрашка кьахьегараш шоай болх лоархIаш, из никъ безаш бола нах ба. Кьаман дега кизга хинна латт ала йиш я тахан театр вай вахаре! Оалкама дIайихьача кхетаче дийцар вай кьаман театр хьаотташ хиннача наькъ тIа кьахьийга-

рех. Селханарча деной истори довзийташ бола болх бар, ала йиш яр цох.

Вайна хов, эггара хьалхара гIа театре атта боацилга, хIаьта бIарчча театр хьаоттара никъ боккхача кьахьегаман бизза мара хила йиш йоацилга-м вIалла шеко яц. «Предложени», «Ревизор» яхача спектаклашкара доакъош гойтар экрана тIа. ЦIихеза говзанчаш хинна Хазанаькъан Мухьмад-Гири, Цисканаькъан Мухьмад, Новрбенаькъан Руслан, Янданаькъан Тамара, Беканаькъан ИбрахIим дуккхачар дегашка моттиг дIалаьца ба, лакха начIал хиларца. Мехкахой дегаш ураоттадеш, сцена тIа баьлар кагирхой театре кьахьегараш.

«Таханара гIулакхаш» яха спектакль гойтар цар хьажархошта. Кьаьстта чIоагIа цIай хоздеш хилар цига кьаман артисташ бола Дзейтанаькъан Темарлан, Зангенаькъан Руслан, Оздой Адам. Уж актёраш, артисташ вайна бовза

дукха ха я, цар дакъа лоацаш йола спектаклаш бахархошта дикка езаеннарах я. Кьаман культуран никъ тхьовра денз хьабоагIаш болга, из хьалла-царца вай дIаьхий, доккха дола истори, Iадаташ доаржаде, кьонача хьажархошта довзийта йиш йолга белгалдир кхетаче. Оалкамарча культуран ЦIагIа цу дийнахьа эттар, беррига юртхой гулбеш, доккха цIай дар. ЧIоагIа дега тоам хинна бар нах цу кхетаченах. Хьажархошта юкье дукха дешархой бар, из кьаьстта чIоагIа гIадвугаш да, хIана аьлча шоай кьаман истори, культура ишттача наькъаца дикагIа йовз царна. Вай театр, халача деноех чакхдаьнна, тахан дийна да, тIателла кьахьегаш а да боккхача, кердача новкъа даьнна!

Белгалде деза, тахан театрага гIолла дукха проекташ, программаш йоаржаеш болх лоаттабелга. Цо хьагойт кьаман театра хьал хIара денна тоалуш, айлуш лат-

тилга. Театре аха ловраш а тахан дукхагIа ба. Ишколашка, кхьийолча дешара моттигашка, берий бешамашка дIахьа ухаш болх лелабу театра актёраша. Тахан цу наькъ тIа кьахьегараша оалаш дакх, театра вахаро саг чуоаз, цкьа театр дайзача, дезаденнача сага атта из дуталургдац. Хаьта кертердар да ший гIулакх тIехдика дIадахьа гIертар, хIара денна доккхагIа долча гIулакхашка кхача хьожаш хилар, беркатедар доаржадар!

Оалкама хинна из йоккха, лоархIаме кхетаче цу юртарча наьха дегашта тоам беш хилар. Кьаман кхоллама ЦIен кьахьегамхоша из болх дIахо а, дикка боаржабеш, дIабахьа лерхI. НачIал дола кагирхой теркалбеш, театра юкье кердадараш доаржадеш, тайп-тайпара проекташ, программаш дIакхухьаш, кхоллама оагIонга гIолла бахархой дегашта тоам беш, кьахьегаргда цар боккхача наькъ тIа!

Культуран оагIонцара керда гIишло, 50%-га кхоачаш, кийча я

Султиганаькъан Йоакъап

Магаса 17-ча кхале хьалъеш латт тахан Паччахьалкхен филармонена хетаяь гIишло. Из хоам «Сердалога» бир гIишлошгьара министерствон зарбан болх лелабераша. 2023-ча шера ардара бетта дIаболабаь болх ба из ООО «СТРОЙ-МОНОЛИТ» яхача гIишлон балхаш деча моттиго. Оттаяьча ханага хьежжа дIадодаш да деррига. Нийса ах болх баь баьннаб таханарча дийнахьа.

«Лакхерча гIата пенаш, юкьера йовкъаш йотташ боахк болхлой, иштта йовхалцара, токацара балхаш да дIадоладеш. Ер шу йистедоалаш кийча хила езаш я филармоне гIишло», - йоах тхогарча хоам.

Кхоллама оагIонцарча болхлошта доккха совIат хургда цу моттигах. 1,8 млрд сом рузкъа дIатIадахийта йолча цу моттиге болх дIахош, царна мел эшар долаш хургда. Бахархой, мехка кхаьча хьаьший гулуш моттиг хургья цох кастта.

Цѣнхаштара йовхьамаш

Кхерамзлен хьалаца дувзаденнараш бегашца дладерзадар

Султиганаькъан Йоакъап

Сага вахарца дувзаденна долча кхерамечарна терко, тлахьожам лоаттабу вай мехкарча цу оаглонцара хьал лорадарах болча болхлоша. Полице болхлоша машинаш лелийтац геттара дукха адам долча, лорашка молхаш язью лазарга хьежжа, цу дарбан эшаш йола, хлаьта тренераша хлетта арабаьннараш доккха дозал дарашта юкьебахийтац, иштта длахо кхы а дуккха дувца йиш я вай тахан... Ма дарра аьлча, бера хана денз, цхьаццане лораду-кх вай, Даьла низаца, кхераме хургдарех, хатар хила тарлучарех. Вай мехка а, Россе хIара миинге санна, хоамашка, кхетаченашка, видеороликашка гIолла, иштта кхераме лоархIаца моттиге лоравала везилга хьалхадоккхаш дола улгаш дладетташ длахьош ба из болх. ХIаьта из деррига цхьа безаме велавенна, хозача дешаца тIехьара тIа тоадеш хилча, наьха дог айдалар хул.

Бегаш юкье болаш аьннача хIамо ший, кхыволчун гIалаташ дикагIа довзийт сага. Укх тIеххьарча юкба ши машин чухьача Наьсарерча Iама юхегIолла дIаводаш, юхасеца лаьттар со, дукха ха йоацаш. ДIадахача шера оагIой бетта, аьшка карт шийца хьош, «Гелендваген» джип чухьар цу чу, ше ма йоагIа, вай дерригаш цецдоалаш, хIаьта цун тIехьа йоккха юкь ялалехь, цхьаькха машин а. Даьла кьахетамца, цу шин хатара юкье саг лоза ца веш, ца леш нийсделар, бакьда, вайна ма харра, доккха хатар хьахила йиш йолаш гIулакх да из. Хи чу вахача фуннагIа хьахила йиш я, бIаргногIар тоха кхелехь.

Вайна хов, геттара дика наьк де ховраш а хи бухе баха моттигаш йолга, хIаьта кхеравенна, веха хIама хилча-м из атта хьахила йиш йолаш да. Республике мел дола адам цецдаьккха хIама хилар цох! Бакьда, сага хIама ца деш уж шаккха гIулакх дIадижалга хайча, цхьацца бегаш юкьеувттабеш, доаржадир из масане. ТIагIолла лелаш кIаьда, хин кIалха ца вохийташ дола метташ долаш, хувцам бе беза цига, цу тайпара хIама де дагадехараш кIаьдда Iубоссаргболаш, яхаш, велар цхьа мехкахо.

Цхьаькхане йоахар, лакхехьа урагIбодаш, тIаккха полице доазув долча аьтта оагIорахьа дIабержаш никъ билла беза хи тIа. ХIаьта Iилман оагIонца дувзаденнараш дика довзаш волча цхьаькхане дийцачох, аьшка карта меттел нейлона цхарал оттабе безар цига, из – «Боинг-747» дIалаца могоаргдолаш. Вай кьаман нах бегаш бара тIера, уж бегаш дикка бе ховш хиннаб. Из белгалдеш дар Iама карта дIатеха даьлла улг. Цу тIа яздаьдар:

«Бокъо яц!

Бокъо яц Iам чу машинаца наьк де отта. Машинаца воацаш а йиш яц наьк де! Сона нанас пурам деннад яхар а болх беш дац укхаза! Из де бокъо яраш 90 шерал тIехбаьннараш ба, данана юхе долаш!!!» Велаш, из дешаш, лаьттар со... Вахара оагIонашка гIолла а сиха дIахьа даьржар из хIама. Бегаш юкьеоттабаь а, цIенхашта аьнна а вай лораде гIерт-кх мехкахой. Бакьда, оалаш дар геттара лоархIаме хIама дале а, юкье бегаш оттабеш оалаш хилча дог дикагIа сомадоал аьнна хет-кх.

Юхь тIара велаш, цу дерригне уйла еш, латташ хул хьо. ГIалгIай дIатIахьежача цхьа цимхаро хеталуш бале а, бегаш нийса кхетабе, царех пайда эца ховш, дега кIаьда нах ба. Массанена дика бовзаш, баьржа болаш бегаш вайна юкьеаьннача ханаца, могошалца, лоалахошца, мараца, сесагаца, вахаре нийслуш долча цхьаццадарашца бувзабенна ба. ХIаьта вай литературе-м кьаьстта дукха яздаьд цу оагIонах. Тхьоврача ханашка денз, моллагIа

хала денош этгача а, беа ца а кхесташ, бегаш юкьеоттабеш, моллагIа хIамах чакхбоалаш хиннаб вай кьаман нах, из оамал тахан а вайна юкье йисай. Вахаре а касткаста нийслуш хул-кх, хьаькьал долча сага бегаша нийсадар гучадоаккхаш, уйла ййташ. Цхьан хана дар из... Сай кIайча «Жигулеца» Шолжа-Шахьаре (цу ханарча Сипсой-ГIалий тIа) баха гаргара нах болча ваха араваьлар со.

Сона дега гарга волча сагаца цхьа хатар хиннадар цига, цхьа минот йоае йиш йоацаш хьал этта. Никъ баьсса, машинаца дукха йоацаш хиларах ма мога ког тоIабеш, водар со. ЦIаьхха, цхьаннахьара гучайиккхача ГАИ машинацарча Iаьдала болхлочо ший бе йоалла гIадж Iолостайир, согахьа сацар дехаш. Сай каьхаташ дIахьекх, бехказвала эттар со сиха вахарах, иштта ваха везаш хилара бахьан а дIадийцар аз.

– Дикка сиха воагIар мотт сона со? Во-м да из...

– А-а, сиха воагIар ала йиш яц хьох, ма дарра аьлча, гIетта воагIар хьо! – велакъежаш аьлар полице болхлочо. Из саг ше со водача урам тIа вахаш хиннавар, са сихвалара бахьан а дика довзаш вар из... Иштта, гIетгача санна, наькьашка лела йиш йоацилга хьалхадаяккха; дIавахийтар цо со. Цхьа геттара дог деха, мишта хьайзаца бакьахьа хургва ца ховш саг веха, кегавенна кхестача хана, цхьа меттахьа, бе ховш баьча бегаша бIаргаш хьадийлле, «хах», аьнна, хетийташ сапаргIадаоккх. Кьона хиннача ханашкара цхьа

кино дагадехар сона хIанз. Барон Мюнхгаузен хиннача Янковский Олега аьнна дешаш да уж: «Со кхийтар хIанз хьога хало кхачара бахьанах. Сов цIимхара ва хьо. Юхь хьаькьале хилар хьаькьал долча сага куц дац шоана, хьамсардараш! Укх дунен тIа мел деш дола Iовдала хIама иштгача юхьаца хьадеш да... Делале, ва нах... Делале...».

50 шу хьалха вай даьша, ноаноша шоайла массахана бегашта луш хинна хатар тахан а дувцаш хул мехкахоша. Бирсача Казахстанера юха мехкабаьнна, баха хайша, балхаш тIа арабаьнна болабенначул тIехьагIа а вIашагIкхийтача, белаш, хоатташ хиннад цар: «ЦIарIоргда йоахий вай? Даьхен кхуврче кхоачаргдолаш хIама дий хIанзехьа?» Бегаш дика ба шоаш товча моттиге, боагIаш баь бегаш хийла итташ шераш даьлча а наха юкье лелаш хул, хIаьта хало тIакхаьчача а бегашца хIама дайде, кIеззига сага атто е хар а начIал да ала йиш я. Йоккхий кхетаченаш, рейдаш длахьош, балхарча тоабанца кьамаьл деш, лоархIаме хIама доаржадеш цхьа говза, хьаькьале бегаш бар юкьелаца дезар вай хьакимаша... Бегаш бича товргдолча, ях аз. Даггара рузкьа Iоаде гIерташ, вахаре вIалла а кхоачалуш доаца гIулакхаш кхоачашде хьожаш, шахьадаха удаш, цхьа боагIаш баь бегаш ма дика а хургбар-кх! Дунен тIа цкьа мара дахац вай, хIаьта сага юхь тIа велакъажар даргдола бахьанаш дуккхача а оттаде йиш я вай.

Бокъо йоацаш хьалтьаь, ши гIат дола гIишло дIаяккха оттайир судо

Султиганаькъан Йоакъап

МагIалбик-Шахьара прокурора чубеннача лоткъамах, бокъо йоацача тайпара хьалтьаь шин гIатах латта гIишло дIаяккха оттайир судо. Из хоам «Сердалога» бир Iаьдала болхлоша.

«ДIабихьача тохкамо хьагойтар, мехкахочо из гIишло цхьаккха тайпара бокъо йоацаш, ший лоIаме хьалтьаь йолга. Цул совгIа, из лаьттан доазув а коммерчески гIишлон лаьрхIа дац», – дийцар тхога.

ГIишло хьалтьаьр из дIаяккха оттаваьв судо. 30 ди далалехь, из болх чакхбаккха безаш ва из.

МагIалбикерча судо из цхьаккха тайпара бокъо йолаш доацилга белгалдир. Прокуратуро тIахьожам беш да из тахан.

Илдарха-ГIалий тIа балха юкье нийсденна уголовни гIулакх техкар

Султиганаькъан Йоакъап

ГIалгIай Республике ГIолла йолча Российски Федерацие Тохкама комитета Илдарха-ГIалан тохкама даькьа болхлочо техка даьккхар моттигерча яхархочунна духьалара уголовни гIулакх, из бехке еш яр ший балха юкье харцо яккхарах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республике ГIолла йолча Россе СК Тохкама урхаллено.

Тохкамхочо яхачох, 2024 шера саккура беттагара маьцхали беттага кхаччалца, МагIалбик-Шахьаре гIолла йолча хица Iалашо яра, хиш дIаахийтара даькь тIарча ГУП абонентски отдела кулгалхочун гIончас, шийна болча пайданна, лаьрххIа долча каьхаташта юкье харц тешал доаладаьд – республикан яхархочун балха табель, бакьда из саг вIалла балха а хиннаяц», – аьлар хоам.

Уголовни гIулакха чудоагIаш, деррига кьайлагIа леладаь харц тешалаш гучадаьхар тохкамхоша дIабихьача балхо. ХIанз из уголовни гIулакх тохкаргда судо.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредитель:
Государственное
автономное учреждение
«Издательский дом
«Сердало»

Главный
редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Роскомнадзора
по Республике Ингушетия.
Reg. номер ПИ № ТУ 06-00033
от 16 декабря 2024 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
ГАУ «Издательский дом «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
28 января 2026 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № ____ Тираж: 2000 экз.

«Гелдаган» яхача нохчий ЛФЛ дакъа лоацаш хургба вай футболисташ

Гаягенакьян Мартина

Вай мехкарча футбола кхаь тоабо нохчий «Гелдаган» ЛФЛ дакъа лоацаргда. «Сердалога» из хоам бир футбола федерацира.

2026-ча шера «Реал Шолжа-Шахьар», «Магас» яха тоабаш Лакхерча лиге ловзаш хургья, «Дарба» Хьалхарча лиге говзал гойташ хургья. Ловзаргйолча 16 тоабанна юкье вай мехкара ши тоаба хургья.

Діадахача шера «Реал Шолжа-Шахьар» яхача тоабо СКФО чемпионате котало яккхар. ГалгІайчен чемпион, ГалгІайчен Кубок йоаккхаш, нохчий футбол езарий лиге котало йоаккхаш, белгала хилар. Мархенакьян Дауда кулгал деш йола «Магас» цїенхаштта кьахьега лаьрхІа я.

2026-ча шера біаьстан хьалхарча бетта йола-лу яхь, Рамадан бутт діабоаллашехь. Лакхерча лиган совгІата ганз 1 500 000 ахчах латташ я.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Я

Утеранный аттестат серии А №0335005, выданный СОШ №13 г. Малгобек в 1995-1996 г. на имя Матиевой Заиры Тухановны, считать недействительным.

Утеранный аттестат №00624009550546, выданный Центром образования г. Магас в 2023 г. на имя Джанхотова Салмана Магомедовича, считать недействительным.

Утеранный аттестат серии В №168758, выданный СОШ №1 г. Назрани в 1984 г. на имя Майсигова Гапура Хаджибикаровича, считать недействительным.

Утеранный диплом №1106040009675, выданный ГБПОУ «СКТЭК им. Т. Х. Цурова» в 2020 г. на имя Костоева Хусена Салмановича, считать недействительным.

Утеранный аттестат серии А №622605, выданный СОШ №2 с.п. Сурхахи в 1992 г. на имя Полонкоева Мухажира Магомед-Башировича, считать недействительным.

ГалгІай тхэквондисташа дакъа лаьцар Черкесскерча яхьашка

Гаягенакьян Мартина

ГалгІайчен спортсменах дакъа лоацаш хилар, «Россе тхэквондо Союза Президента Кубок» яхача ВТО яхьашка, уж діайихьар Черкесске.

«Котало яккха дагахьа яхье дакъа лоацаш хилар 950 тхэквондист, уж бар 32 моттигера. ГалгІайчен гулъяьча тоабанна чувоагІаш, Овшанакьян Мухмад-Амина дошо майдилг яккхар, 61 кг дозал долаш. Ху-

цьев Мухьамад борза совгІат даьккхар, 37 кг дозал долаш. Из бахьан долаш, цар таро я ондаргашта юкье діахьоргйолча Россе хьалхален юкье дакъа лаца», аьлар моттигерча спорта Министерстве.

Белгалду, совгІаташ даьхараш кийчо яь бар Кьарший-Черсий Республїке діайихьача яхьашка, цар хьехамчаш бар Кьамурзой Хьамза, Меданакьян Ахьмад, Гаягенакьян Мухьаммад, Кьамурзой Илез.

Футболист Цечой Амир белгалваьлар, «Роснефть» ФК духьала ловзача

Гаягенакьян Мартина

Футболист Цечой Амир, «РТРС/НТРК» ФК чувоагІаш, белгалваьлар «Роснефть» ФК духьала ловзача. Кхетаче діахьош яр ГалгІай Республїкан офиса чемпионата чуйоагІаш, аьлар «Сердало» газетата ГалгІай Республїкан футбола Федераци зарбан болх лелабераша.

«РТРС/НТРК» ФК иштта, «Роснефть» ФК шоайла ловзаш хилар, яхьеьнна.

Цига белгалваьлар начІал дола журналист, спортсмен Цечой Амир, из дика вовзаш ва шийна карагІдувлача толамашца ерригача ГалгІайче.

Бургац лелаеш цун таро хилар беррига низ табахийта, сїха из чутуха шийца ловзачар наІарашка. Из бургац бахьан ТВ тоабо котало яккхар», - аьлар хоам.

Футбола хоамаш кхайкадечар яхачох, цу тайпара ловзар дукха дагадоагІаш хургда вай хьажархошта.

«ЦхьоагІо» яхача Уфе діайихьача яхье, борза майдилг якккхар вай мехкахочо

Гаягенакьян Мартина

Эллиной-Румий оалача латарах йолча Ерригача Россе яхье, борза майдилг йоаккхаш, белгалваьлар вай лакха говзал йола спортсмен Біарахой Мухьмад.

Из хоам «Сердалога» бир спорта оагІон министерстве. «Яхьаш діайихьар Уфе. Россе 27 моттигера 140 спортсмен вар цига дакъа лоацаш хиннараш. 72 кийла дозал дарашта юкье кхоалагІа моттиг яккхар «Ади-Ахьмад» яхача спортклуба доакьашхочо Біарахой Мухьмада», - дийцар тха газетата. Спортсменаца цига ваха хилар мехкарча кагирхой тоабан воккхагІа вола тренер Хамхой Ислам.

